

Eénmeting evaluatieonderzoek onder docenten van de experimenten met Ruim Baan voor Talent

Tilburg, 23 juli 2007

Drs. Daniëlle de Laat- van Amelsfoort

Ir. Ferdi van Wersch

Uitgever: IVA Warandelaan 2,
Postbus 90153, 5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013 - 4668466, telefax: 013 - 4668477
Website: www.iva.nl

Uitgave: IVA beleidsonderzoek en advies

Drukwerk: Boxpress, Oisterwijk

IVA is gelieerd aan de UvT

© 2007 IVA

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IVA.

Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Opzet rapport	2
2	Belangrijkste onderzoeksbevindingen	3
2.1	Samenvatting enquête en interviews	3
3	Onderzoeksopzet	5
3.1	Enquête	5
3.1.1	Docenten	5
3.1.2	Veldwerkperiode en herinneringsmail	5
3.1.3	Enquête	5
3.2	Interviews	6
3.3	Methodologische aandachtspunten	7
3.3.1	Deelname van docenten	7
3.3.2	Aanpassingen enquête	7
3.3.3	Interviews	7
4	Interviews	9
4.1	Selectie aan de poort	9
4.1.1	Roosevelt Academy	9
4.1.2	University College Utrecht	10
4.1.3	University College Maastricht	10
4.1.4	Hogeschool Zuyd fysiotherapie	11
4.1.5	Hogeschool Zuyd logopedie	11
4.1.6	Utrechtse School voor Bestuurs- en organisatiewetenschappen (USBO)	12
4.1.7	Erasmus International Business Administration	12
4.1.8	Rijksuniversiteit Groningen masteropleidingen	13
4.2	Collegegeldverhoging	13
4.2.1	Hogeschool InHolland School of Economics	14
4.2.2	Vrije Universiteit Social Psychology	14
4.3	Samenvatting resultaten interviews	15

5	Resultaten enquête	17
5.1	Respons	17
5.1.1	Respons algemeen	17
5.1.2	Respons na correctie	17
5.1.3	Respons naar HBO en universiteit	22
5.2	Algemene kenmerken van de docenten	22
5.3	Algemene indruk experiment(en)	22
5.4	Meerwaarde van experiment selectie	23
5.4.1	Identificatiemogelijkheden voor studenten	23
5.4.2	Activerende onderwijsvormen	27
5.4.3	Accent op vorming	30
5.4.4	Ruimte voor verschil.....	32
5.4.5	Kwaliteit docenten	34
5.4.6	Academic of professional community.....	36
5.4.7	Vorming.....	38
5.4.8	Samenvatting experiment selectie	40
5.5	Meerwaarde van experiment collegegeldverhoging	41
5.5.1	Identificatiemogelijkheden voor studenten	41
5.5.2	Activerende onderwijsvormen	45
5.5.3	Accent op vorming	47
5.5.4	Ruimte voor verschil.....	48
5.5.5	Kwaliteit docenten	50
5.5.6	Academic of professional community.....	51
5.5.7	Vorming.....	53
5.5.8	Samenvatting collegegeldverhoging	55
5.6	Meerwaarde van experimenten selectie en collegegeldverhouding	56
5.6.1	Identificatiemogelijkheden voor studenten	56
5.6.2	Activerende onderwijsvormen	60
5.6.3	Accent op vorming	63
5.6.4	Ruimte voor verschil.....	65
5.6.5	Kwaliteit docenten	66
5.6.6	Academic of professional community.....	68
5.6.7	Vorming.....	70
5.6.8	Samenvatting combinatie selectie en collegegeldverhoging	72
5.7	Meerwaarde van honoursprogramma's.....	73
5.7.1	Identificatiemogelijkheden voor studenten	73
5.7.2	Activerende onderwijsvormen	75
5.7.3	Accent op vorming	77
5.7.4	Ruimte voor verschil.....	79
5.7.5	Kwaliteit docenten.....	81
5.7.6	Academic of professional community.....	82
5.7.7	Vorming.....	84
5.7.8	Samenvatting honoursprogramma's	86
5.8	Samenvatting resultaten enquête.....	87

Bijlage 1. Enquête 89

Bijlage 2. Interviewprotocol..... 99

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Het Nederlandse hoger onderwijs heeft een reputatie hoog te houden. Dit betekent dat het aanwezige talent tot ontwikkeling moet worden gebracht. De behoefte aan meer maatwerk in het hoger onderwijs is enige tijd aan de gang. Dit kan door aanvullende honoursprogramma's of university colleges aan te bieden aan studenten. Steeds vaker valt te constateren dat binnen één universiteit of hogeschool dit soort opleidingen wordt aangeboden. Het is van belang om te zorgen voor een goede matching van de verwachtingen, doelen en inspanningen van studenten met de specifieke kenmerken van de opleidingen. In de beleidsnotitie "Ruim Baan voor Talent" is de discussie opgepakt om studenten te selecteren en de hoogte van het collegegeld te differentiëren. Onderwerpen die tot voor kort onbespreekbaar waren, maar nu vanuit het perspectief van de kenniseconomie een nieuwe betekenis en daardoor actualiteit hebben gekregen. Met deze twee maatregelen of een combinatie ervan zou het mogelijk moeten zijn om het onderwijs op een hoger peil te krijgen en meer maatwerk te bieden.

Tegen deze achtergrond zijn onder de titel Ruim Baan voor Talent in 2005 de eerste experimenten gestart met selectie en/of collegegeldverhoging en flexibele toelating voor opleidingen met een erkende evidente meerwaarde. In 2006 zijn vervolgens experimenten met honoursprogramma's gestart.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft het IVA gevraagd om een gedeelte van het evaluatieonderzoek van deze experimenten uit te voeren. De experimenten met flexibele toelating vallen buiten deze evaluatie.

Het doel van het onderzoek is te achterhalen of de experimenten in het kader van Ruim Baan voor Talent volgens docenten¹ van de deelnemende opleidingen hebben bijgedragen aan het verhogen van de meerwaarde en het rendement van de opleiding. In 2006 heeft het IVA de experimenten met selectie en/of collegegeldverhoging geëvalueerd onder docenten met behulp van een enquête. Dit jaar worden daarbij ook docenten die betrokken waren bij de honoursprogramma's gevraagd de enquête in te vullen. Het betreft daarom de volgende experimenten:

1. Selectie van studenten;
2. Collegegeldverhoging;
3. Combinatie van selectie en collegegeldverhoging;
4. Honoursprogramma.

1 Met docenten bedoelen we alle medewerkers met onderwijstaken.

- 2 Eénmeting evaluatieonderzoek onder docenten van de experimenten met Ruim Baan voor Talent

1.2 Opzet rapport

Hoofdstuk twee beschrijft de belangrijkste bevindingen van het onderzoek. Na een toelichting op de onderzoeksopzet in hoofdstuk drie, geeft hoofdstuk vier een verslag van de interviews met docenten. In hoofdstuk vijf worden de uitkomsten van de enquête per experiment toegelicht.

2 Belangrijkste onderzoeksbevindingen

2.1 Samenvatting enquête en interviews

Op basis van de informatie verkregen uit (groeps)interviews met docenten en een enquête ingevuld door docenten van opleidingen met Ruim Baan voor Talent experimenten, kunnen we de volgende belangrijkste bevindingen melden.

Er hebben 125 docenten deelgenomen aan de enquête, waarvan slechts zeven van opleidingen met collegegeldverhoging. Hiervan waren de gegevens van 103 docenten bruikbaar voor analyses. Er zijn 22 docenten uit de analyses verwijderd, omdat zij een ander experiment in gedachte hadden bij het invullen van de enquête dan dat zij hadden moeten hebben. De 103 docenten zijn verdeeld over de vier experimenten. Voor collegegeldverhoging hebben bijvoorbeeld zeven docenten de enquête ingevuld. Deze kleine aantallen vereisen een zekere mate van voorzichtigheid bij het interpreteren van de resultaten.

De meeste docenten die de enquête hebben ingevuld vinden het experiment of de experimenten van Ruim Baan voor Talent grotendeels succesvol (59 procent) of zelfs zeer succesvol (28 procent). Bij de combinatie selectie & collegegeldverhoging vonden zelfs alle 21 docenten dat.

Over het algemeen valt op dat van alle docenten de docenten met experimenten met selectie het minst positief zijn over veranderingen in meerwaarde. De docenten met collegegeldverhoging en honoursprogramma's zijn over het algemeen juist erg positief. Over sommige stellingen is zelfs meer dan 90 procent van hen het eens: dat het aanwezige talent beter wordt benut, dat studenten geïnspireerd raken door de inhoud en vorm van de opleiding, dat ze gestimuleerd worden het beste uit de opleiding te halen en dat het experiment bijdraagt aan het aankweken van een academisch werken denk niveau. De docenten met een combinatie van selectie en collegegeld zijn positiever dan de docenten van selectie, maar niet zo positief als de docenten van collegegeldverhoging of honoursprogramma.

Als de docenten vinden dat er van een verandering sprake is, schrijven zij dit vrijwel altijd toe aan het experiment van Ruim Baan voor Talent. Ook hiervoor geldt dat de docenten met selectie dit minder vaak doen dan de andere docenten.

In vergelijking met vorig jaar zijn de docenten van de experimenten met selectie, collegegeldverhoging of een combinatie van beide, over het algemeen niet een hele andere mening toebedeeld. Wel zijn de docenten van selectie het vaak minder eens met de stellingen en schrijven zij veranderingen minder toe aan het experiment met selectie dan vorig jaar.

Naast de enquête is gesproken met docenten van een aantal experimenten met selectie en/of collegegeldverhoging die sinds 2005 deelnamen aan Ruim Baan voor Talent. Hiervoor zijn twee groepssessies gehouden. De experimenten met selectie aan de poort en collegegeldverhoging hebben een structureel effect op de studieresultaten van de studenten in vergelijking tot de reguliere opleiding. In alle gevallen is sprake van een hogere motivatie. Een goede motivatie bij de studenten heeft ook een positief effect op de motivatie van de docenten. Het zoeken van de juiste match tussen student en opleiding werpt volgens de docenten op meerdere aspecten vruchten af.

3 Onderzoeksopzet

3.1 Enquête

3.1.1 *Docenten*

Er zijn 331 docenten bij 32 opleidingen benaderd om deel te nemen aan het enquêteonderzoek. De doelgroep van het onderzoek bestaat uit docenten die zowel vóór als tijdens het experiment of de experimenten betrokken waren bij de opleiding of die de opleiding kunnen vergelijken met een andere opleiding zonder selectie, collegegeldverhoging en/of honoursprogramma.

Het ministerie van OCW had per opleiding één contactpersoon aangesteld. Aan de contactpersonen van deze opleidingen werden de emailadressen gevraagd van de bij het experiment of de experimenten betrokken docenten. De docenten ontvingen op de dag van de start van het veldwerk een email met daarin een link naar de website waarop de enquête in te vullen was (www.ruimbaanvoortalent.nl) en een persoonlijke inlogcode.

Omdat er mogelijk docenten werden uitgenodigd die toch te weinig betrokkenheid hadden bij het experiment of de experimenten van Ruim Baan voor Talent om de enquête goed in te kunnen vullen, werd hen de mogelijkheid geboden zich af te melden. Afmelden kon per email nadat de enquête was gestart. Hiervan hebben 28 docenten gebruik gemaakt.

3.1.2 *Veldwerkperiode en herinneringsmail*

De docenten konden de enquête invullen van maandag 16 mei tot en met vrijdag 8 juni. Om zoveel mogelijk docenten te stimuleren de enquête in te vullen, ontvingen de docenten die de enquête nog niet (volledig) hadden ingevuld halverwege de veldwerkperiode een herinneringsmail. De herinneringsmail werd niet verzonden aan de docenten die op dat moment de enquête al hadden ingevuld of zich hadden afgemeld wegens te weinig betrokkenheid bij het experiment of de experimenten.

3.1.3 *Enquête*

De enquête bestaat uit de volgende onderdelen:

- Instructie;
- Algemene vragen (leeftijd, functie, onderwistaken e.d.);
- Vragen over het experiment/ de experimenten deel 1 (is het succesvol en waren er andere factoren van invloed?);
- Vragen over het experiment/ de experimenten deel 2 (stellingen voor WO en HBO);
- Ruimte voor toelichting.

De vragen over het experiment zijn gebaseerd op twee documenten waarin de meerwaarde voor de experimenten en honoursprogramma's is omschreven: "Beoordelingskader Commissie Ruim Baan voor Talent" en "Commissie 'Ruim Baan voor Talent' Tussenrapportage 2005". De criteria, die de Commissie heeft gebruikt bij het vaststellen wat de meerwaarde is van een opleiding ten opzichte van een reguliere opleiding, zijn:

- Identificatiemogelijkheden voor studenten;
- Activerende onderwijsvormen;
- Accent op vorming;
- Ruimte voor verschil;
- Profijt voor de student.

Daarnaast zijn in de enquête de mogelijke effecten van de tweede reeks experimenten met honoursprogramma's opgenomen. De Commissie Ruim Baan voor Talent gebruikt een aantal criteria om deze tweede reeks experimenten te beoordelen:

- Academic community;
- Professional community;
- Vorming;
- Kwaliteit docenten.

3.2 Interviews

Naast de enquête zijn twee groepsinterviews gehouden met vertegenwoordigers van de opleidingen met selectie en/of collegegeldverhoging. Aan de coördinatoren van deze opleidingen is gevraagd om docenten te stimuleren om deel te nemen aan deze twee interviews. Het doel van deze interviews is om meer diepgang te krijgen in de mogelijke evidente meerwaarde van de experimenten. In totaal hebben elf docenten deelgenomen aan deze twee interviews. De interviews zijn gehouden op locatie van de University College Utrecht en Hogeschool Inholland in Diemen.

Bij het eerste groepinterview waren de volgende opleidingen vertegenwoordigd:

- University College Maastricht (selectie)
- University College Utrecht (selectie)
- Roosevelt Academy (selectie)
- Hogeschool Zuyd Fysiotherapie (selectie en collegegeldverhoging)

Bij het tweede groepinterview waren de volgende opleidingen vertegenwoordigd:

- Vrije universiteit Amsterdam Social Psychology (collegegeldverhoging)
- Hogeschool Inholland Management, Economie en Recht (selectie en collegegeldverhoging)

Daarnaast is nog telefonisch gesproken met:

- Utrechtse School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschap (selectie)
- Hogeschool Zuyd Logopedie (selectie en collegegeldverhoging)
- Erasmus International Business Administration (selectie)

De deelnemende docenten aan de groepsinterviews hebben voldoende referentiekader, omdat ze ofwel ook doceren aan reguliere (vergelijkbare) opleidingen ofwel ook voor selectie en/of collegegeldverhoging bij de opleiding werkten. Zij kunnen dus aangeven welke verschillen er te constateren zijn in positieve en negatieve zin. Er is tijdens de beide interviews gebruik gemaakt van een interviewprotocol. Dit protocol is als bijlage aan deze rapportage toegevoegd. Het protocol heeft slechts als leidraad gefungeerd. Hoofdstuk vier is een verslag van de interviews.

3.3 Methodologische aandachtspunten

3.3.1 *Deelname van docenten*

Een aantal opleidingen gaf aan zich overgevraagd te voelen deel te nemen aan evaluatieonderzoek van het experiment of de experimenten van Ruim Baan voor Talent. Enerzijds wordt dit gevoel veroorzaakt doordat er naast dit onderzoek onder docenten nog twee evaluatiestudies plaatsvinden. De masteropleidingen van de Rijksuniversiteit Groningen (Evolutionary Biology, Medical and Pharmaceutical Drug Innovation, Nanoscience en Biomolecular Sciences) hebben daarom besloten niet deel te nemen aan dit evaluatieonderzoek onder docenten. Wel hebben zij de documenten van andere evaluaties opgestuurd.

Anderzijds gold het gevoel overgevraagd te worden specifiek voor de docenten van de honoursprogramma's, die vrijwel gelijktijdig werden verzocht naast onze enquête nog een andere enquête in te vullen. Deze (Engelstalige) enquête werd uitgezet door een promovendus verbonden aan de Universiteit Utrecht onder begeleiding van het ministerie OCW. Er is getracht de twee enquêtes zo verspreid mogelijk uit te zetten, maar overlap was onvermijdelijk.

3.3.2 *Aanpassingen enquête*

De enquête is enigszins aangepast ten opzichte van vorig jaar om ook de honoursprogramma's in de evaluatie te kunnen betrekken. De aanpassingen betroffen echter alleen de algemene vragen. De vragen over het experiment zijn onveranderd gebleven.

We vroegen de docenten steeds een vergelijking te maken met de periode voorafgaande aan het experiment of met een vergelijkbare opleiding die niet aan dit experiment deelneemt. Het was de bedoeling dat docenten de studenten aan opleidingen met Ruim Baan voor Talent experimenten vergelijken met soortgelijke studenten.

3.3.3 *Interviews*

Helaas konden we niet met vertegenwoordigers van alle opleidingen spreken. Zo zijn geen docenten uitgenodigd voor interviews die betrokken zijn bij experimenten met honoursprogramma's. Hiervoor is gekozen, omdat de honoursprogramma's sinds september 2006 onder de experimenten Ruim Baan voor Talent vallen. De uitvoeringsperiode is soms te kort om enige effecten te kunnen bespreken, zoals ook een vertegenwoordiger van de Hogeschool Utrecht meldde. Dit kan bovendien ook van invloed zijn op de antwoorden van docenten in de enquête.

4 Interviews

4.1 Selectie aan de poort

Bij de betrokken instellingen is de ervaring met selectie aan de poort in het algemeen erg positief. De wijze waarop de selectie plaatsvindt, is wel verschillend. Sommige instellingen hebben al langer ervaring met selectie, terwijl anderen gestart zijn op het moment dat de experimenten Ruim Baan voor Talent zich aanboden. Kenmerkend van alle studies is de deelname van internationale studenten. De voertaal is Engels in alle studies, behalve bij de Hogeschool Zuyd. Alle geïnterviewden docenten zijn een voorstander van een algemene test voor alle aspirant studenten. Een dergelijke test moet de aspirant student inzicht geven welke studie het best bij hem of haar past.

Hieronder wordt per instelling beschreven de wijze waarop de selectie wordt uitgevoerd. Ook worden tips en valkuilen vermeld daar waar de docenten dit noodzakelijk vonden.

4.1.1 *Roosevelt Academy*

Bij de Roosevelt Academy (ROAC) vindt selectie plaats op basis van de resultaten van het VWO schooldiploma en een Engelstalig interview met een docent. Voor studenten buiten Europa vindt dit interview telefonisch plaats. Het gaat tijdens dit gesprek vooral om de motivatie van de student. Van de studenten wordt ook verwacht dat zij kunnen en willen meepraten over ontwikkelingen die niet direct in het verlengde liggen van de opleiding. Het gaat om het hebben van een visie en een breed perspectief.

Op dit moment heeft meer dan 80% van de studenten binnen drie jaar de bachelors graad behaald, waarvan 40% cum laude en 12% summa cum laude. Daarnaast zijn twaalf studenten verzocht een andere studie te kiezen, omdat zij inhoudelijk en qua werkdruk niet mee konden. Het wegsturen van studenten heeft een positief effect op de prestaties van de achterblijvende studenten. Zij gaan nog harder en gemotiveerder werken.

ROAC is zeer tevreden over de effecten van de selectie aan de poort. De groep geselecteerde studenten toont naast betere studieresultaten ook een betere motivatie en vormt een hechte groep.

Voor de nabije toekomst geeft ROAC aan de selectie te willen uitbreiden met het schrijven van een Engelstalig essay na afloop van het interview van ongeveer vierhonderd woorden. Daarmee kan men meten of de student kan werken onder druk en of ze over voldoende Engelse taalbeheersing beschikken. Daarnaast zouden er twee interviews gehouden moeten worden met twee verschillende docenten. Op deze wij-

ze wordt voorkomen dat de docent zich zelf als voorbeeld (norm) gaat stellen en de student aan zichzelf spiegelt. Tot slot geeft ROAC aan dat het uitgeven van een boek waarin de beste twintig experimenten worden beschreven een prima middel zou zijn om de ervaringen onder een groter publiek te verspreiden.

4.1.2 *University College Utrecht*

Bij het University College Utrecht (UCU) wordt geselecteerd op basis van de middelbare schoolresultaten en een aanbevelingsbrief van deze school. Hiervoor is een vragenformulier ontwikkeld. Utrecht heeft jaarlijks ongeveer 200 plaatsen te vergeben. Dit betekent dat van de 500 aanmeldingen er 300 afvallen. Docenten vervullen de rol van selecteur. Van de studenten behaalt 90% binnen drie jaar de bachelors graad. Dit is ruim boven het gemiddelde van de reguliere opleidingen (50-60%). Utrecht kent ook een uitwisselingsprogramma met een Amerikaanse universiteit. De Amerikaanse studenten hebben meer moeite met het college programma, het niveau van het Nederlandse programma is blijkbaar hoger. Is de student eenmaal door de selectie gekomen, dan wordt deze verplicht om minimaal vier cursussen per semester te volgen en te halen. Faalt de student dan wordt deze geadviseerd om een ander opleiding te gaan volgen.

Het UCU heeft als college de meeste ervaring met de selectie aan de poort. Dit komt doordat zij al meerdere jaren de selectie toepassen en dus over meer vergelijkingsmateriaal beschikken. Zij zijn nu gestart met het opzetten van een studentvolgsysteem, om zodoende afgestudeerde studenten te kunnen volgen na het behalen van het diploma.

Het UCU merkt op dat het selecteren van studenten gekoppeld moet worden aan het onderwijsconcept. Het UCU geeft aan dat de selecteurs die de interviews afnemen apart getraind moeten worden. Hierbij zou dan een onderscheid gemaakt moeten worden in face-to-face en telefonische interviews.

4.1.3 *University College Maastricht*

Het University College Maastricht (UCM) is gestart met het experiment om ervaring op te doen met het selectie-instrument. Overigens selecteren zij nog niet omdat het aanbod van studenten lager is dan de plaatsingsmogelijkheden. In feite is er nu sprake van matches in plaats van selecteren. Ze kennen twee instroommomenten: in september en februari. De instroom in februari is doorgaans van een lager niveau en een lagere motivatie. Een groot aantal van deze studenten is inmiddels gestopt met hun eerste studie.

Bij het UCM vindt de eerste selectie plaats op basis van de schoolcijfers. Het UCM heeft aangetoond dat schoolcijfers een voorspellend karakter hebben: hoe hoger de cijfers hoe groter de kans dat de student zijn studie goed doorloopt. Van internationale studenten is het vaak moeilijk om het diploma te interpreteren. Deze studenten wordt daarom een test aangeboden (SAT). De interviews die gehouden worden gaan in op onderwerpen die niet uit de cijferlijst blijken. Ook wordt sterk gefocust op de motivatie van de aspirant student. Maastricht geeft aan dat de selectie niet hard is, zij kunnen in principe studenten niet weigeren, maar wel aanbevelen om een andere

keus te maken. Het UCM gaat de komende selectieperiode ook ouderejaars studenten inzetten om onder begeleiding van een docent de interviews af te nemen. Deze studenten weten inmiddels wat van ze gevraagd wordt en kunnen deze kennis en vaardigheden gebruiken bij het interviewen.

Het UCM wil voor de nabije toekomst ook kijken of de voorlichtingsdagen een positief effect hebben op het niveau van de instroom van de studenten en of kleinschaligheid een positief effect heeft op het studierendement.

4.1.4 *Hogeschool Zuyd fysiotherapie*

Hogeschool Zuyd fysiotherapie (HZfysio) selecteert aan de poort om de student en opleiding zo goed mogelijk te matchen. Door er voor te zorgen dat de alleen de beste studenten het stagejaar doorlopen, krijgen bovendien de stageaanbieders alleen de beste studenten, waardoor deze bereid zijn om elk jaar stageplaatsen ter beschikking te stellen. Het studieprogramma is volledig afgestemd op het competentieprofiel.

HZfysio organiseert een dag waarop de studenten het selectieproces doorlopen. De selectie begint met een intakegesprek van een half uur. Daarna volgen enkele testen intelligentie, motorische vaardigheid en ruimtelijk inzicht. Tot slot krijgen studenten een groepsopdracht die ze binnen een bepaalde tijdsuur moeten afronden. Docenten observeren de inzet en het gedrag van de studenten tijdens het uitvoeren van de opdracht. De uitslag wordt vervolgens aan de student bekend gemaakt. HZfysio kan studenten weigeren op basis van een negatieve selectie-uitkomst.

HZfysio ervaart dat de studenten die de selectie goed hebben doorlopen een betere motivatie hebben. Van de studenten heeft 50% een buitenlandse afkomst. In het curriculum van de hogeschool zijn naast theoretische vakken ook praktijkvakken opgenomen en doorlopen de studenten enkele stages. Een belangrijk onderdeel van de praktijkvakken is het creëren van een werkhouding en het verder bevorderen van de motivatie. Hiervoor krijgen studenten ook studiepunten.

HZfysio is van plan om studenten in te gaan zetten tijdens de voorlichtingsdagen. Studenten die al verder zijn in hun studie kunnen volgens de hogeschool goed aangeven welke aspirant studenten geschikt zijn.

4.1.5 *Hogeschool Zuyd logopedie*

De selectie van deze opleiding van de Hogeschool Zuyd past goed in de studieloopbaanbegeleiding en het competentiegericht doceren. In het eerste jaar van het experiment zijn alle aspirant studenten aangenomen voor de opleiding. In het tweede jaar zijn studenten afgevallen, omdat ze niet door de testen kwamen. De selectie is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Schrijven van een portfolio (thuisopdracht) aan de hand van richtlijnen en voorzien van bewijzen. Voor “oudere” studenten gelden hier ook de EVC’s. Getoets-te competenties zijn schriftelijke communicatievaardigheid, motivatie en algemene HBO- en beroepscompetenties.

- Groepsassessment met vier studenten, beginnend met een zelfpresentatie. Getoetste competenties zijn mondelinge communicatie en extraversie.
- Groepsopdracht. Getoetste competentie is onder andere mate van samenwerking (zowel een beroeps- als HBO-competentie).
- Interview met twee assessoren. Getoetste competenties zijn mondelinge communicatie, emotionele stabiliteit en extraversie. Na afloop is er een feedbackgesprek met iedere kandidaat.
- Persoonlijkheidstest, gekoppeld aan het landelijke toelaatbaarheidsonderzoek voor alle logopedieopleidingen.

Er valt te constateren dat de studenten direct bij binnenkomst geconfronteerd worden met hun competenties en zodoende hun startpositie moeten bepalen. De selectie dwingt de studenten tot het bewust worden van hun sterke en zwakke punten. De studenten worden assertiever en maken daardoor betere keuzes in bepaalde vakken. De docenten vervullen de rol van selecteur, en zijn daarvoor getraind.

Het experiment kost meer tijd, maar het rendement van de studenten is hoger.

4.1.6 *Utrechtse School voor Bestuurs- en organisatiewetenschappen (USBO)*

De reden waarom de USBO deelneemt aan het experiment is om alleen aspirant studenten te laten instromen die het beste passen bij de opleiding (matching). Voorheen werd er door de IB-groep op basis van loting geselecteerd, maar dat leverde niet de beste studenten op. De selectieprocedure bestaat uit een aantal instrumenten:

- Een vragenlijst om de motivatie en het analytisch vermogen te toetsen. Ook wordt hen gevraagd een stuk te schrijven over een actueel maatschappelijk thema naar keuze.
- Een vragenlijst in te laten invullen door een begeleider van middelbare school. Hierin wordt gevraagd naar bijvoorbeeld studieresultaten, mogelijke geschiktheid voor de opleiding, analytisch vermogen, zelfsturend vermogen, sociale vaardigheden en probleemoplossend vermogen van de aspirant student.
- De eindexamencijfers en overgangscijfers van 5 naar 6 vwo van de aspirant student.
- Een competentieprofieltest waarmee twee hoofdcompetenties worden getoetst: academische (analytisch en probleemoplossend) en communicatieve vaardigheden (sociaal en zelfsturend).
- Een gesprek met een docent aan de hand van een voorgestructureerd verslag. Soms levert dit gesprek verassing op: sommige studenten kunnen zich op papier niet goed neerzetten, maar wel in een gesprek of vice versa.

De ervaringen met deze selectie zijn positief. De studenten zijn gemotiveerder, er bestaat meer dynamiek binnen de groep studenten, de studenten stimuleren elkaar meer en de doorstroom verloopt beter.

4.1.7 *Erasmus International Business Administration*

Aspirant studenten voor de Erasmus International Business Administration (EUR) worden geselecteerd op onder meer motivatie, cijferlijsten en de beheersing van het Engels. De studenten zijn over het algemeen - in vergelijking met de studenten die

de Nederlandstalige variant van deze opleiding doen - slimmer, ambitieuzer en gemotiveerder. Bovendien zijn de cohorten anders. De selectie creëert een soort groepsgevoel: "wij zijn er allemaal doorheen". Tot slot heeft het enthousiasme van de studenten een positief effect op de docenten, die zich op hun beurt gestimuleerd voelen en enthousiast worden. Zij werken over het algemeen liever met de internationale dan Nederlandse groepen studenten. Een opleiding met selectie trekt ook een ander soort studenten aan, die door een selectie geprikkeld worden. Er is wel een kanttekening. Het kan een ander soort student zijn dat zich aangetrokken voelt tot een internationale opleiding, bijvoorbeeld met ouders die werken in een internationale omgeving. Het is lastig vast te stellen of de gevonden effecten aan de selectie alleen toe te rekenen zijn, maar de EUR heeft wel het idee dat de selectie er mede toe bijdraagt.

Het is wel van belang vooraf de selectiecriteria goed te kiezen. Zo is het voor de internationale studenten van groot belang dat zij in een multicultureel groepsverband kunnen samenwerken en dat zij uiteraard het Engels goed beheersen. De vastgestelde criteria moeten vervolgens ook echt strikt nageleefd worden. Wat betreft de EUR kan selectie zeker voortgezet worden en ook in de andere opleidingen ingevoerd mogen worden, zodat studenten bewuster voor een opleiding kiezen.

4.1.8 *Rijksuniversiteit Groningen masteropleidingen*

De RUG masteropleidingen aan de faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen wilde niet deelnemen aan dit onderzoek, maar hebben wel enkele evaluatiedocumenten opgestuurd. De evaluatie voor de NVAO meldt dat het programma van deze masters volledig Engelstalig, internationaal en interdisciplinair is. Van de studenten wordt verwacht dat ze de verschillende disciplines snel beheersen en de opgedane kennis geïntegreerd kunnen gebruiken. De ambities, het niveau en tempo liggen beduidend hoger dan die voor studenten in reguliere masteropleidingen. De studenten uit binnen- en buitenland zijn allen zeer getalenteerd, wat een stimulerende en uitdagende werking heeft. De NVAO evaluatie draagt bij aan het beeld dat selectie de motivatie van de studenten vergroot en voor een positieve groepsdynamiek zorgt.

4.2 **Collegegeldverhoging**

De ervaringen met het verhogen van het collegegeld bij zowel de Hogeschool Inholland als de Vrije Universiteit wijzen sterk in de richting van een betere motivatie van de studenten. Overigens moet worden opgemerkt dat beide instellingen pas twee jaar ervaring hebben met het verhogen van het collegegeld. Voor de VU geldt dit voor de tweejarige masteropleiding. Bij Inholland betreft het een bacheloropleiding met als einddoel de studenten te laten beginnen met een master op Neyenrode. Beide opleidingen zijn Engelstalig.

Beide instellingen hanteren naast de verhoging van het collegegeld ook nog een selectieprocedure. De VU kon al selecteren, zonder dat zij deelnamen aan het experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent.

4.2.1 Hogeschool InHolland School of Economics

Het collegegeld van de Hogeschool InHolland School of Economics (Inholland) bedraagt ongeveer het dubbele van wat gangbaar is. Daarnaast worden de studenten geselecteerd. De selectie bestaat uit:

- Het schrijven van een Engelstalige brief waarin een onderbouwing (motivatie) wordt gegeven waarom de student de opleiding wil volgen.
- Een vergelijking van het diploma. Overigens worden alleen studenten toegelaten in bezit van een vwo-diploma of een propedeuse van een HBO of universiteit.
- Een drie uur durende test waarbij gekeken wordt naar rekenvaardigheid, taalvaardigheid en psychologisch inzicht.
- Een Engelstalig interview met twee docenten waar de student verzocht een motivatie te geven voor de studiekeuze.

De ervaring van Inholland met de collegegeldverhoging blijkt dat hoe hoger het collegegeld is des te meer de motivatie van de studenten toeneemt. Daar staat tegenover dat zij ook meer wensen hebben. Ook verwachten de studenten meer van het onderwijsprogramma, intensieve begeleiding van de docenten en andere facilitaire zaken zoals gratis koffie en dergelijke.

Op dit moment zitten elf studenten in het tweede studiejaar en twaalf studenten in het eerste jaar. Van alle studenten komt 30% uit Nederland. Tijdens de selectiegesprekken valt op dat veel Nederlandse studenten aangeven dat zij het reguliere aanbod saai en weinig inspirerend vinden. De overstap naar de Inholland opleiding moet hen meer uitdaging en motivatie bieden.

Docenten geven aan dat de studenten die door de selectie komen en uiteraard het hogere collegegeld betalen communicatiever zijn. Dit zal hen ook ten goede komen als ze uiteindelijk een internationale managersfunctie bekleden. De studenten doorlopen diverse stages bij internationale bedrijven.

Inholland geeft aan dat een valkuil van het hogere collegegeld is dat er alleen elitaire studenten in de opleiding stromen. Een beurzensysteem moet ook minder draagkrachtige studenten de toegang tot de opleiding mogelijk maken. Het gaat er om de beste kwalitatieve studenten binnen te halen voor de opleiding. Verder geeft Inholland aan dat men de groep studenten die een hoger bedrag aan collegegeld betalen niet moet mengen met studenten van de reguliere opleiding. Ondanks het feit dat dit soms niet anders mogelijk is en het zeker efficiency voordelen oplevert.

4.2.2 Vrije Universiteit Social Psychology

De Vrije Universiteit Social Psychology (VUSocPsy) vraagt voor Europese studenten € 5.000,00 aan collegegeld en voor niet EU studenten € 12.000,00. Ongeveer de helft van de studenten is van Nederlandse afkomst. Het betreft een tweejarige masteropleiding. Ook deze studenten verwachten veel meer van het programma, inzet docenten en de facilitaire ondersteuning. De VUSocPsy geeft aan dat de motivatie van de studenten hoog is en dat het kennisniveau eveneens hoog is. Dit betekent dat

er een extra appel wordt gedaan op de voorbereidingstijd, inzet en motivatie van de docenten. De VUSocPsy hanteert de volgende selectie:

- Studenten schrijven een Engelstalige motivatiebrief.
- De studenten overleggen een aanbevelingsbrief;
- De studenten schrijven een paper.

Op dit moment zijn ongeveer tien studenten in het eerste jaar van de master en elf in het tweede jaar. Er is een capaciteit voor vijftien studenten per jaar. De studenten werken 40-50 uur per week en hebben zodoende bijna geen tijd meer over voor nevenbaantjes. Tien studenten is inmiddels een promotieplaats aangeboden binnen Nederland en daarbuiten. De VU is nu aan het uitzoeken welke mogelijkheden er bestaan voor het gebruik van het boventallige collegegeld om hiermee beurzen te financieren.

Wat betreft de nabije toekomst geeft de VU aan dat er bij het vragen van hoger collegegeld ook een beurzensysteem voor handen moet zijn. Zo voorkomt men dat alleen rijke studenten instromen, terwijl er eigenlijk op kwaliteit geselecteerd zou moeten worden. Verder is de VU op zoek naar een goed antwoord ten aanzien van het vaststellen van de beoordeling van de studenten. Moet men deze studenten steeds een negen geven, of past men de normering aan het niveau van de student aan?

4.3 Samenvatting resultaten interviews

De experimenten met selectie aan de poort en collegegeldverhoging hebben een structureel effect op de studieresultaten van de studenten in vergelijking tot de reguliere opleiding. In alle gevallen is sprake van een hogere motivatie. Alle opleidingen kennen een strak regime, waarbij het niet halen van een vak in een semester kan leiden dat de student een andere studie moet gaan kiezen. Het aandeel internationale studenten varieert en bedraagt bij één instelling zelfs 70%.

De instellingen die een hoger bedrag aan collegegeld vragen selecteren tevens aan de poort. De groep die door de selectie komt is doorgaans communicatiever, gemotiveerder, haalt een hoger rendement en vormt een hechte groep. De studenten verwachten wel dat tegenover de collegegeldverhoging een kwalitatief hoog programma wordt aangeboden waarbij een extra appel wordt gedaan op de kennis, vaardigheden en attitude van de docenten. Ook verwachten zij meer individuele aandacht van docenten en begeleiders en willen zij zich duidelijk onderscheidend zien van reguliere studenten.

De docenten zijn vaak betrokken bij de selectie en het houden van interviews. Hierbij wordt ingegaan op de motivatie van de student, hetgeen extra inzicht geeft in de geschiktheid van de aspirant student. Diplomavergelijking en de daarmee samenhangende cijferlijst zijn goede voorspellers voor studieresultaten, maar een goede motivatie bij de studenten heeft ook een positief effect op de motivatie van de docenten. Blijkbaar werkt het aanstekelijk en geven de docenten aan dat het verschil met de

reguliere opleiding groot is. Kleinschaligheid heeft volgens de docenten ook een positief effect op de studierendementen en de motivatie van de studenten.

Het beoordelen van de studenten die aan de programma's deelnemen in het kader van de experimenten Ruim Baan voor Talent is nog een punt van discussie. De docenten die deel hebben genomen aan de interviews hebben nog geen modus gevonden om deze kwalitatief betere studenten te beoordelen; geeft men een hogere beoordeling of wordt de norm aangepast? Volgens de geïnterviewde docenten is Nederland een land van gemiddelden en moet er nog geleerd worden om met andere beoordelingen om te gaan.

In geval van collegegeldverhoging is het wenselijk dat er beurzen beschikbaar komen, zodat ook de financieel minder daadkrachtige studenten deel kunnen nemen aan de programma's.

Tot slot geven de docenten die betrokken zijn bij de selectie aan dat een algemene test voor alle studenten ook mogelijk bruikbaar middel kan zijn, om studenten meer houvast te bieden in de keuze van hun studie. Dit voorkomt voortijdige uitval en demotivatie bij de studenten.

5 Resultaten enquête

5.1 Respons

5.1.1 *Respons algemeen*

Er zijn 331 docenten per email uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête. Indien zij te weinig betrokkenheid hadden bij het experiment of de experimenten met Ruim Baan voor Talent, konden zij zich afmelden voor deelname. Hiervan hebben 28 docenten gebruik gemaakt. Dit betekent dat een totaal van 303 docenten de enquête in kon vullen. Hiervan hebben er 125 de enquête volledig ingevuld. Dit betekent in 2007 een totale respons van 41 procent. In 2006 was er een respons van 39 procent.

5.1.2 *Respons na correctie*

We vroegen de docenten aan te geven met welke experiment van Ruim Baan voor Talent zij te maken hebben in hun opleiding. De reden hiervoor was dat wij aan de docenten met selectie extra vragen wilden voorleggen, die voor docenten met collegegeldverhoging of honoursprogramma's niet relevant waren. Wij veronderstelden dat de docenten het juiste experiment zouden kiezen. Er blijkt echter verwarring te zijn over het soort experiment van Ruim Baan voor Talent waarmee de docenten te maken hebben. Zo kozen zeven docenten van selectie soms voor honoursprogramma's, drie docenten van collegegeldverhoging voor een combinatie van selectie en collegegeldverhoging, elf docenten van een combinatie van selectie en collegegeldverhoging voor selectie (acht) of honoursprogramma's (drie) en een docent van honoursprogramma's voor selectie. In de onderstaande tabel staat het overzicht per opleiding weergegeven.

In de onderstaande tabel 5.1 staat per opleiding weergegeven hoeveel docenten een uitnodiging hebben ontvangen, hoeveel docenten overbleven na afmelding en wat de respons was. In tabel 5.2 staat de gecorrigeerde respons weergegeven, waarbij een * aangeeft waar docenten een verkeerd experiment hebben gekozen.

Tabel 5.1 Respons per experiment en opleiding

Experiment en opleiding	Uitgenodigd	Overblijvers	Respons	Respons (%)
<i>Selectie Totaal</i>	131	115	41	36
University College Maastricht	6	5	2	40
Universiteit Maastricht: Faculteit der Rechtsgeleerdheid	4	4	1	25
Universiteit Utrecht: University College	34	29	7	24
Universiteit Utrecht: Roosevelt Academy	6	5	2	40
Universiteit Utrecht: Utrechtse school voor Bestuurs- en organisatiewetenschap	14	13	9	69
Hogeschool Inholland Lerarenopleiding basisonderwijs*	6	4	3	75
Universiteit Tilburg Bestuurskunde	15	15	4	27
Erasmus Universiteit Rotterdam International Business Administration	25	21	4	19
Hogeschool Zuyd logopedie	21	19	9	47
<i>Collegegeldverhoging Totaal</i>	17	17	10	59
Vrije Universiteit Amsterdam Master Social Psychology	9	9	5	56
Hotelschool Den Haag*	8	8	5	63
<i>Selectie en collegegeldverhoging Totaal</i>	67	63	32	51
Hogeschool Inholland Management, Economie en Recht	25	22	8	36
Hogeschool Zuyd fysiotherapie	33	32	18	56
Internationale Hogeschool Breda Media en Entertainment Management*	9	9	6	67

<i>Honoursprogramma*</i>	116	108	42	39
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten + Hogeschool Beeldende Kunsten, Muziek en Dans: Opleiding Toptalent (Muziek)	6	6	3	50
Christelijke Hogeschool Ede: Opleiding Journalistiek Honneursprogramma	4	4	3	75
Hanzehogeschool Groningen: Honours Programme Opleiding 'Vastgoed & Makelaardij'	5	5	2	40
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen: Opleiding tot Verpleegkundige	3	3	1	33
Hogeschool Utrecht: Masterclass 'Integrated Product Development'	9	9	4	44
Hogeschool Utrecht: Honoursprogramma 'Economie en Management' (Topclass)	6	6	3	50
Gerrit Rietveld Academie: pilot voor honoursprogramma 'Kunst, Wetenschap, Praktijk'	4	4	1	25
Federatie van Technische Universiteiten i.o. 3 TU Graduate School: Universiteit Twente	6	4	2	50
Federatie van Technische Universiteiten i.o. 3 TU Graduate School: Universiteit Eindhoven	8	7	3	43
Universiteit Utrecht: Culturele Antropologie	4	4	3	75
Universtiteit Utrecht: Geowetenschappen	25	24	5	21
Utrecht Law College: Honoursprogramma Rechtsgeleerdheid	19	16	6	38
Universiteit Leiden: Honoursprogramma in de opleiding Geschiedenis	9	9	3	33
Erasmus Universiteit: Honoursprogramma 'Over grenzen'	8	7	3	43
Totaal	331	303	125	41

* Deze opleidingen zijn in studiejaar 2006-2007 begonnen

Tabel 5.2 Respons na correctie

<i>Opleiding</i>	<i>selectie</i>	<i>college- geldverho- ring</i>	<i>combinatie</i>	<i>honours</i>
<i>Selectie Totaal</i>	34	0	0	7*
University College Maastricht	2	0	0	0
Universiteit Maastricht: Faculteit der Rechtsgeleerd- heid	1	0	0	0
Universiteit Utrecht: University College	5	0	0	2*
Universiteit Utrecht: Roosevelt Academy	1	0	0	1*
Universiteit Utrecht: Utrechtse school voor Bestuurs- en organisatiewetenschap	9	0	0	0
Hogeschool Inholland Lerarenopleiding basisonder- wijs*	4	0	0	3*
Universiteit Tilburg Bestuurskunde	3	0	0	0
Erasmus Universiteit Rotterdam International Busi- ness Administration	9	0	0	1*
Hogeschool Zuyd logopedie	2	0	0	0
<i>Collegegeldverhoging Totaal</i>	0	7	3*	0
Vrije Universiteit Amsterdam Master Social Psycho- logy	0	3	2*	0
Hotelschool Den Haag*	0	4	1*	0
<i>Selectie en collegegeldverhoging Totaal</i>	8*	0	21	3*
Hogeschool Inholland Management, Economie en Recht	2*	0	3	3*
Hogeschool Zuyd fysiotherapie	6*	0	12	0
Internationale Hogeschool Breda Media en Enter- tainment Management*	0	0	6	0
<i>Honoursprogramma* Totaal</i>	1*	0	0	41
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten + Hoge-	0	0	0	3

school Beeldende Kunsten, Muziek en Dans: Opleiding Toptalent (Muziek)				
Christelijke Hogeschool Ede: Opleiding Journalistiek Honneursprogramma	0	0	0	3
Hanzehogeschool Groningen: Honours Programme Opleiding 'Vastgoed & Makelaardij'	0	0	0	2
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen: Opleiding tot Verpleegkundige	0	0	0	1
Hogeschool Utrecht: Masterclass 'Integrated Product Development'	0	0	0	4
Hogeschool Utrecht: Honoursprogramma 'Economie en Management' (Topclass)	0	0	0	3
Gerrit Rietveld Academie: pilot voor honoursprogramma 'Kunst, Wetenschap, Praktijk'	0	0	0	1
Federatie van Technische Universiteiten i.o. 3 TU Graduate School: Universiteit Twente	0	0	0	2
Federatie van Technische Universiteiten i.o. 3 TU Graduate School: Universiteit Eindhoven	0	0	0	3
Universiteit Utrecht: Culturele Antropologie	0	0	0	3
Universiteit Utrecht: Geowetenschappen	0	0	0	5
Utrecht Law College: Honoursprogramma Rechtsgeleerdheid	1*	0	0	5
Universiteit Leiden: Honoursprogramma in de opleiding Geschiedenis	0	0	0	3
Erasmus Universiteit: Honoursprogramma 'Over grenzen'	0	0	0	3

* = verkeerde keuze van experiment.

In het licht van de vaak vele veranderingen en experimenten op de opleidingen is deze begrijpelijk. Het is echter wel lastig om de antwoorden van de docenten die een ander experiment in gedachte hadden bij het invullen van de vragenlijst in de resultaten mee te nemen. In overleg met de opdrachtgever is besloten om hen niet bij de resultaten te betrekken en de resultaten hiervoor te corrigeren.

Dit betekent dat er in totaal 34 docenten van selectie, 7 van collegegeldverhoging, 21 van de combinatie selectie en collegegeldverhoging en 41 van honoursprogramma. In totaal zijn dat 103 docenten, oftewel 31 procent van alle docenten die we hebben uitgenodigd deel te nemen.

5.1.3 *Respons naar HBO en universiteit*

In de onderstaande tabel staan de gegevens opgesplitst in WO en HBO.

Tabel 5.3 Type onderwijsinstelling, naar experiment

Experiment	2006			2007		
	HBO	WO	N	HBO	WO	N
Selectie	18%	82%	50	27%	73%	34
Collegegeldverhoging	0%	100%	7	57%	43%	7
Combinatie	100%	0%	28	100%	0%	21
Honours	-	-	-	39%	61%	41
Totaal	44%	56%	85	52%	48%	103

5.2 Algemene kenmerken van de docenten

De docenten zijn gemiddeld 45 jaar oud en zijn voornamelijk docent, universitair docent, onderzoeker of hoogleraar. Van de docenten bestaat bij 47 procent minstens de helft van hun werk uit onderwijstaken. Vrijwel alle docenten zijn zelf verantwoordelijk voor de begeleiding van studenten (97 procent). Van de docenten van de experimenten met selectie is 71 procent betrokken bij de selectie en is 91 procent bekend met de selectiecriteria.

De genoemde selectiecriteria zijn onder meer motivatie, groepsvaardigheden, persoonlijkheid, persoonlijke competenties, cijfers, communicatieve vaardigheden en ervaring of vooropleiding. Het gaat volgens een van de docenten om de juiste match in wat de student te bieden heeft en wat de opleiding biedt.

Van de 103 docenten hebben er 35 ook vorig jaar deelgenomen aan dit experiment.

5.3 Algemene indruk experiment(en)

Over het algemeen vinden de docenten het experiment of de experimenten van Ruim Baan voor Talent succesvol. Zij vinden dit grotendeels succesvol (59 procent) of zeer succesvol (28 procent). Opvallend is dat bij de combinatie selectie en collegegeldverhoging zelfs alle docenten spreken van grotendeels of zeer succesvol. Slechts een zeer klein percentage bij selectie (6 procent) en bij honoursprogramma's (2 procent) vindt in het algemeen het experiment grotendeels onsuccesvol.

In vergelijking met vorig jaar vinden de docenten in het algemeen de experimenten van Ruim Baan voor Talent succesvoller. Er zijn in tegenstelling tot vorig jaar geen docenten die de experimenten zeer onsuccesvol vinden en meer docenten die spreken van een succes.

Tabel 5.4 Algemene indruk experiment(en), naar experiment (in %)

Experiment	2006					2007				
	Zeer succesvol	Grotendeels succesvol	Noch succesvol, noch onsuccesvol	Grotendeels onsuccesvol	Zeer onsuccesvol	Zeer succesvol	Grotendeels succesvol	Noch succesvol, noch onsuccesvol	Grotendeels onsuccesvol	Zeer onsuccesvol
Selectie	32	50	16	0	2	24	59	12	6	0
Collegegeldverhoging	29	57	0	0	14	57	29	14	0	0
Combinatie	14	57	25	4	0	24	76	0	0	0
Honours	-	-	-	-	-	29	56	12	2	0
Totaal	26	53	18	1	2	28	59	10	3	0

5.4 Meerwaarde van experiment selectie

Er zijn 34 docenten die met alleen selectie te maken hebben. De antwoorden van deze groep worden in de volgende paragrafen gepresenteerd.

5.4.1 Identificatiemogelijkheden voor studenten

Over het algemeen is meer dan de helft van de docenten die alleen met selectie te maken hebben het eens met de stellingen over identificatiemogelijkheden voor studenten (51 tot 65 procent). Zo zijn de studenten volgens hen meer betrokken, gemotiveerder en ambitieuzer. De studie sluit meer aan bij de studenten, studenten identificeren zich beter met de opleiding, en hebben meer belangstelling voor hun studie. Bovendien vindt minstens de helft van de docenten dat de opleiding beter aansluit, meer keuzemogelijkheden biedt en beter aansluit bij de kwaliteiten van de studenten. Op de stellingen dat de studenten naast de opleiding meer bezig zijn met studiegerelateerde activiteiten wordt door veel minder docenten onderschreven (29 procent), dat de studenten enthousiaster zijn over de opleiding (41 procent) en dat de opleiding beter aansluit bij de behoeften van de studenten (42 procent) behalen echter geen meerderheid.

In vergelijking met 2006 is het aantal docenten dat het eens is met de stellingen over identificatiemogelijkheden gedaald. De relatief grootste daling (met 19 procent) is voor de stelling dat de studenten enthousiaster zijn over de opleiding en dat de opleiding beter aansluit bij de behoeften van de studenten. Hierdoor is niet langer de meerderheid van de docenten het eens met deze stelling.

Tabel 5.5 Identificatiemogelijkheden voor studenten binnen opleidingen met selectie in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	62	18	14	6	56	21	12	12
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	70	20	6	4	56	26	3	15
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	72	16	4	8	65	18	9	9
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	60	26	10	4	41	44	6	9
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	66	18	10	6	50	32	6	12
De studenten zijn ambitieuzer.	72	18	4	6	56	29	6	9
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	32	30	8	30	29	29	18	23
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	76	16	4	4	61	26	3	10
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	67	21	8	4	52	29	10	10
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	61	27	8	4	42	42	10	6
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	69	19	6	6	53	34	6	6
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	62	28	6	4	51	27	12	9

Docenten stellen een verandering in identificatiemogelijkheden bij studenten vast. Het is de vraag in hoeverre deze verandering te maken heeft met selectie in het kader van Ruim Baan voor Talent. Per stelling is aan de docenten die hebben aange-

geven dat er een verandering bij studenten zichtbaar is, gevraagd in hoeverre de experimenten daaraan hebben bijgedragen. Bij de identificatiemogelijkheden is vrijwel bij alle stellingen het merendeel van de docenten van mening dat het experiment hier “in grote mate” of “een beetje” aan heeft bijgedragen. Een uitzondering hierop zijn de stellingen dat de opleiding meer uitdaging en keuzemogelijkheden voor studenten biedt: respectievelijk 21 en 25 procent vindt dat het experiment met selectie niet heeft bijgedragen aan deze verandering.

Deze resultaten lijken sterk op de resultaten van vorig jaar. Soms schrijven iets meer of juist iets minder docenten de veranderingen toe aan selectie, maar er zijn geen echt opvallende wijzigingen.

Tabel 5.6 Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in identificatiemogelijkheden in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	55	36	10	53	37	10
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	46	43	11	58	37	5
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	56	33	11	64	32	4
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	57	27	17	57	36	7
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	49	39	12	59	35	6
De studenten zijn ambitieuzer.	58	28	14	53	37	10
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	38	50	13	40	60	0
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	60	27	14	42	37	21
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	46	36	18	44	31	25
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	43	47	10	46	46	8
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	65	29	6	50	50	0
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	52	26	13	41	47	12

5.4.2 *Activerende onderwijsvormen*

Wat betreft activerende onderwijsvormen laten de docenten een relatief minder positief beeld zien. Een ruime meerderheid vindt dat de studenten actiever bezig zijn met de lesstof (64 procent), maar die meerderheid wordt op geen enkele andere stelling behaald. Het meest opvallend is ten eerste dat slechts 18 procent van de docenten het eens is met de stelling dat de onderwijsvaardigheden zijn verbeterd en dat 24 procent het zelfs oneens is met deze stelling. Maar ook met de stelling dat er een betere wisselwerking tussen theorie en praktijk is, is slechts 18 procent het eens en 24 procent het oneens.

Bovendien is het aantal docenten dat het met de stellingen eens is, lager dan vorig jaar. Zeer opvallende dalingen zijn te vinden bij de stelling dat de onderwijsvormen meer activerend zijn (van 80 naar 39 procent) en dat studenten intensiever worden ondersteund door docenten (van 72 naar 36 procent).

Tabel 5.7 Activerende onderwijsvormen voor studenten binnen opleidingen met selectie in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	68	16	10	6	64	24	6	6
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	52	34	10	4	33	48	12	6
De studenten hebben betere groeps- vaardigheden.	52	32	8	8	42	42	3	12
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	54	30	10	6	24	54	12	9
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	25	39	12	25	18	48	24	9
De onderwijsvormen zijn meer antici- perend.	45	37	10	8	29	42	13	16
De onderwijsvormen zijn meer active- rend.	80	12	4	4	39	42	10	10
De studenten worden intensiever on- dersteund door de docenten.	72	20	4	4	36	36	18	9
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	38	44	4	14	18	48	24	9
De docenten zijn beter in staat studen- ten te begeleiden.	50	36	4	10	48	27	15	9

Veranderingen in onderwijsvormen worden door vrijwel alle docenten geheel of “een beetje” aan selectie toegeschreven. Slechts bij de stelling dat de onderwijsvormen meer activerend zijn, vindt een derde (33 procent) van de docenten dit niet toe te schrijven aan selectie.

In vergelijking met vorig jaar is er vaak een andere verdeling in de mate van verandering toe te schrijven aan selectie. Opvallend is dat nu niemand vindt dat selectie niet bijdraagt aan anticiperende onderwijsvormen, maar dat wel minder docenten het eens zijn met deze stelling (33 in plaats van 41 procent). Ook de stelling dat de docenten beter in staat zijn studenten te begeleiden, toont een opvallend verschil met vorig jaar. Toen vond een meerderheid van de docenten dat selectie hieraan “in grote mate” bijdroeg, terwijl nu de meerderheid vindt dat selectie hieraan “een beetje” bijdraagt. Toch zijn docenten soms ook positiever, zoals op de stellingen dat de studenten actiever bezig zijn met en sneller grip hebben op de lesstof.

Tabel 5.8 Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in activerende onderwijsvormen in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	38	53	9	57	42	0
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	39	54	8	36	45	18
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	42	50	8	36	64	0
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	33	52	15	37	50	12
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	33	42	25	33	50	17
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	41	36	23	33	67	0
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	49	31	21	33	33	33
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	56	33	11	50	42	8
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	42	37	21	33	50	17
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	56	28	16	25	62	12

5.4.3 Accent op vorming

Wat betreft vorming valt op dat de docenten niet uitgesproken positief zijn. Op geen enkele stelling is een meerderheid het eens. Met de stelling dat de studenten beter kunnen redeneren, is zelfs slechts 24 procent het eens.

In vergelijking met vorig jaar zijn de docenten het minder snel eens met de stellingen over vorming, maar zijn er verder geen opvallendheden.

Tabel 5.9 Accent op vorming binnen opleidingen met selectie in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten kunnen beter redeneren.	42	40	14	4	24	51	9	15
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	54	34	8	4	39	36	9	15
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	52	34	10	4	39	45	6	9
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	45	27	14	14	27	45	15	12
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	43	35	8	14	33	33	18	15
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	39	39	8	14	33	42	15	9
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	59	18	6	16	36	36	15	12

De meeste docenten die een verandering in accent op vorming zien, schrijven dit over het algemeen toe aan de selectie. Dat de studenten beter hun mening kunnen verwoorden, is echter de enige verandering waarbij een meerderheid van de docenten dit "in grote mate" toeschrijft aan selectie (54 procent). Dat de studenten actiever worden betrokken bij onderzoek en dat het programma van de opleiding verder gaat dan een Studium Generale, schrijft een kwart of meer niet toe aan selectie (respectievelijk 25 en 27 procent).

In vergelijking met vorig jaar zijn er geen echte opvallendheden.

Tabel 5.10 Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in accent op vorming in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten kunnen beter redeneren.	38	43	19	37	62	0
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	44	44	11	54	46	0
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	54	35	12	46	46	8
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	36	50	14	44	33	22
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	62	14	24	45	36	18
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	47	32	21	45	27	27
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	62	14	24	42	33	25

5.4.4 Ruimte voor verschil

Over de manier waarop studenten worden gestimuleerd om hun talenten zoveel mogelijk tot ontplooiing te laten komen, waren de docenten duidelijk minder enthousiast dan vorig jaar. Alleen met de stelling dat het aanwezige talent beter wordt benut, is een meerderheid van de docenten het eens (61 procent).

Tabel 5.11 Ruimte voor verschil voor studenten binnen opleidingen met selectie in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	82	10	6	2	61	29	3	6
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	74	18	6	2	48	32	13	6
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	74	18	6	2	39	42	13	6

De docenten die een ruimte voor verschil opmerken zijn vrijwel allemaal van mening dat het experiment hier een bijdrage aan heeft geleverd (92 procent of meer). Meer dan de helft is van mening dat de bijdrage van selectie zelfs groot is.

Dit resultaat is in vergelijking met vorig jaar iets beter.

Tabel 5.12 Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in ruimte voor verschil in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	55	33	13	58	37	5
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	61	33	6	60	33	7
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	58	28	14	58	33	8

5.4.5 *Kwaliteit docenten*

Bij de stellingen betreffende de kwaliteit van docenten valt op dat er bij geen enkele stelling een meerderheid van docenten is die het hiermee eens is. Toch zijn de docenten het ook niet opvallend oneens met de stellingen.

Vorig jaar werd er bij twee stellingen nog wel een meerderheid gehaald van docenten die het ermee eens zijn. Meer docenten dan vorig jaar zijn het “noch eens, noch oneens” met de stellingen.

Tabel 5.13 Kwaliteit docenten binnen opleidingen met selectie in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten hebben meer waarde- ring voor de docenten.	44	30	8	18	21	48	12	18
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	52	32	8	8	33	45	12	9
De docenten fungeren meer als intel- lectuele gids en rolmodel voor studen- ten.	54	26	12	8	27	48	12	12
Er is meer sprake van een soort mees- ter-gezel-relatie binnen het program- ma.	40	38	12	10	30	39	18	12

Als er een verandering is in de kwaliteit van docenten, wordt dit door een meerder-
heid van de docenten "een beetje" toegeschreven aan selectie. Vorig jaar schreven
docenten het eerder "in grote mate" dan "een beetje" toe aan selectie.

Tabel 5.14 Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in kwaliteit docenten in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	50	27	23	29	57	14
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	42	42	15	36	54	9
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	48	41	11	11	78	11
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	50	45	5	30	50	20

5.4.6 *Academic of professional community*

Binnen de opleidingen lijken meer stimulansen voor studenten te bestaan om het beste uit zichzelf en uit de opleiding te halen: respectievelijk 61 en 64 procent van de docenten is het met de stellingen eens. Ook vind een meerderheid van de docenten dat de studenten elkaar meer stimuleren (64 procent). Deze meerderheid wordt op de andere stellingen niet gehaald. Met de stellingen dat de studiegroepen gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar blijven en dat studenten uit hetzelfde studiejaar een hechtere groep vormen is zelf een opvallende minderheid het eens (respectievelijk 15 en 18 procent).

In vergelijking met vorig jaar zijn minder mensen het eens met de stellingen, hoewel nog altijd een kleine minderheid het oneens is met de stellingen dat er meer sprake van een academic of professional community.

Tabel 5.15 Academic of professional community voor studenten binnen opleidingen met selectie in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	84	10	4	2	61	26	6	6
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	69	20	6	4	45	35	10	10
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	74	18	4	4	64	23	3	10
De docenten stimuleren de studenten.	68	24	4	4	48	42	0	9
De studenten stimuleren elkaar meer.	70	14	6	10	64	18	6	12
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	49	31	12	8	30	48	9	12
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	41	29	14	16	15	48	21	15
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	35	33	10	22	18	51	15	15
De opleiding creëert meer een kennissamenleving.	61	22	6	10	33	42	12	12

Bij de vragen of de selectie heeft bijgedragen aan veranderingen in de academic of professional community valt op dat veel docenten vinden dat selectie niet heeft bijgedragen aan de verandering dat docenten de studenten stimuleren (31 procent) en dat studiegroepen gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar blijven (40 procent).

In vergelijking met vorig jaar schrijven er op de andere stellingen echter minder docenten een verandering niet toe aan selectie. Wel schrijven ze veranderingen minder vaak "in grote mate" toe aan selectie dan vorig jaar.

Tabel 5.16 Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan academisch of professional community in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	56	37	7	47	47	5
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	59	29	12	50	43	7
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	67	25	8	45	55	0
De docenten stimuleren de studenten.	59	24	18	31	37	31
De studenten stimuleren elkaar meer.	50	38	12	48	48	5
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	58	29	13	50	50	0
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	35	50	15	40	20	40
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	41	41	12	33	67	0
De opleiding creëert meer een kennisgemeenschap.	57	30	13	45	54	0

5.4.7 Vorming

Een meerderheid van de docenten vindt dat er bij de studenten meer beroep wordt gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau². Op de andere

² Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een universiteit.

stellingen wordt geen meerderheid behaald die het eens is, hoewel er niet opvallend veel docenten het oneens zijn met de stellingen.

In vergelijking met vorig jaar zijn de docenten minder uitgesproken positief over de vorming van studenten binnen de opleidingen die selecteren aan de poort.

Tabel 5.17 Vorming van studenten binnen opleidingen met selectie in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	63	20	6	10	39	33	18	9
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	51	27	12	10	30	42	15	12
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	63	16	10	10	36	39	15	9
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	55	20	10	14	39	33	18	9
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ³ .	78	13	8	3	54	27	9	9

Een meerderheid van de docenten vindt dat selectie heeft bijgedragen aan een verandering in vorming van studenten. Wel vindt respectievelijk 31 procent dat selectie niet heeft bijgedragen aan een verandering in verder kijken dan de grenzen van de eigen discipline.

Vorig jaar vonden meer docenten dat selectie had bijgedragen aan een verandering in vorming dan dit jaar.

³ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een universiteit.

Tabel 5.18 Mate waarin experiment selectie heeft bijgedragen aan verandering in vorming van studenten in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	61	19	19	46	23	31
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	72	8	20	50	30	20
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	58	23	19	50	33	17
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	67	19	15	54	23	23
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ⁴ .	58	29	13	33	50	17

5.4.8 *Samenvatting experiment selectie*

Vaak zijn de docenten het minder eens met de stellingen dat selectie heeft bijgedragen aan veranderingen in studenten, docenten of de opleiding dan vorig jaar. Een ruime meerderheid van docenten die het eens zijn met de stellingen (90 procent of meer) wordt niet gehaald, maar er is wel een aantal opvallende minderheden. Zo vindt minder dan een kwart van de docenten dat studenten sneller grip hebben op de lesstof, beter kunnen redeneren en meer waardering hebben voor docenten; er een betere wisselwerking is tussen theorie en praktijk, de onderwijsvaardigheden van docenten zijn verbeterd, de studiegroepen meer bij elkaar blijven en studenten uit hetzelfde jaar een hechterere groep vormen. Als men het eens is met de stellingen, is dat volgens de docenten meestal “een beetje” of “in grote mate” toe te schrijven aan selectie aan de poort.

⁴ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een Universiteit.

In vergelijking met vorig jaar zijn de docenten dit jaar minder positief over selectie. Een meerderheid van de docenten die het eens is met de stellingen wordt minder vaak gevonden dan vorig jaar.

5.5 Meerwaarde van experiment collegegeldverhoging

Bij het experiment collegegeldverhoging is het belangrijk te melden dat slechts zeven docenten deze vragen hebben beantwoord. In de tabellen heeft dit tot gevolg dat veertien procent meestal gelijk staat aan één respondent.

5.5.1 Identificatiemogelijkheden voor studenten

De zeven docenten die te maken hebben met collegegeldverhoging zien duidelijk veranderingen in identificatiemogelijkheden voor studenten. De opleiding lijkt dichter bij de studenten te staan, studenten zijn gemotiveerder, enthousiaster en ambitieuzer. Ook de aspecten waar niet iedereen het over eens is, worden nog door een ruime meerderheid van deze zeven docenten genoemd. Dit is vergelijkbaar met de resultaten van vorig jaar, hoewel de docenten het nu iets minder volledig eens zijn met de stellingen.

Tabel 5.19 Identificatiemogelijkheden voor studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	100	0	0	0	86	14	0	0
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	100	0	0	0	86	14	0	0
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	100	0	0	0	86	14	0	0
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	100	0	0	0	57	29	14	0
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	100	0	0	0	71	29	0	0
De studenten zijn ambitieuzer.	100	0	0	0	86	14	0	0
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	71	14	14	0	43	29	0	29
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	100	0	0	0	86	14	0	0
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	50	33	17	0	29	71	0	0
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	83	17	0	0	100	0	0	0
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	83	17	0	0	71	29	0	0
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	62	28	6	4	71	29	0	0

De veranderingen die geconstateerd worden op het gebied van de identificatiemogelijkheden voor studenten worden zonder uitzondering grotendeels aan de collegegeldverhoging toegeschreven. Dit lijkt sterk op de resultaten van vorig jaar, met als uitzondering de vraag of studenten naast hun opleiding meer met studiegerelateerde zaken bezig zijn: destijds vonden enkele docenten dat dit niet toe te wijzen was aan collegegeldverhoging terwijl nu geen enkele docent dat vindt.

Tabel 5.20 Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in identificatiemogelijkheden in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	71	29	0	83	0	17
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	86	0	14	67	17	17
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	100	0	0	83	0	17
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	100	0	0	100	0	0
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	100	0	0	100	0	0
De studenten zijn ambitieuzer.	86	14	0	83	17	0
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	40	0	60	100	0	0
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	100	0	0	100	0	0
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	67	33	0	100	0	0
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	80	20	0	86	14	0
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	100	0	0	100	0	0
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	83	17	0	100	0	0

5.5.2 Activerende onderwijsvormen

Van de zeven docenten die te maken hebben met collegegeldverhoging is niemand het oneens met de stellingen over activerende onderwijsvormen. Hoewel de docenten het ook minder uitgesproken eens zijn in vergelijking met vorig jaar, lijken zij wel voorzichtig positiever.

Tabel 5.21 Activerende onderwijsvormen voor studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	83	17	0	0	71	29	0	0
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	83	17	0	0	57	43	0	0
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	17	50	33	0	57	43	0	0
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	67	17	17	0	43	57	0	0
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	17	67	17	0	86	14	0	0
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	67	33	0	0	43	57	0	0
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	100	0	0	0	86	14	0	0
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	83	17	0	0	57	43	0	0
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	50	33	17	0	43	29	0	29
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	67	33	0	0	43	43	0	14

Ook vinden de docenten dat collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan de veranderingen in activerende onderwijsvormen. Slechts één van de vier docenten die vinden dat de studenten betere groepsvaardigheden hebben, vindt dat collegegeldverhoging hiertoe niet heeft bijgedragen. Dit resultaat is vergelijkbaar met vorig jaar.

Tabel 5.22 Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in activerende onderwijsvormen in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	100	0	0	100	0	0
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	80	20	0	75	25	0
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	100	0	0	75	0	25
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	100	0	0	67	33	0
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	0	100	0	50	50	0
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	100	0	0	100	0	0
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	83	17	0	83	17	0
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	100	0	0	100	0	0
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	100	0	0	67	33	0
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	75	25	0	67	33	0

5.5.3 *Accent op vorming*

Er is veelal een ruime meerderheid van de zeven docenten die het eens is met de stellingen over vorming van studenten. Uitzonderingen hierop zijn de stellingen over communiceren in woord, geschrift en gedrag en over meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving. Niemand is het oneens met de stellingen over accent op vorming.

Tabel 5.23 Accent op vorming binnen opleidingen met collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten kunnen beter redeneren.	67	33	0	0	71	28	0	0
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	67	33	0	0	86	14	0	0
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	100	0	0	0	43	57	0	0
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	33	50	17	0	71	29	0	0
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	50	33	17	0	29	71	0	0
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	100	0	0	0	71	29	0	0
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	100	0	0	0	71	0	0	29

De docenten schrijven de veranderingen in accent op vorming toe aan collegegeldverhoging. Slechts één respondent (17 procent) vindt dat collegegeldverhoging er niet toe heeft bijgedragen dat studenten beter hun mening verwoorden. Dit is vergelijkbaar met vorig jaar.

Tabel 5.24 Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in accent op vorming in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten kunnen beter redeneren.	100	0	0	60	40	0
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	100	0	0	67	17	17
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	83	17	0	67	33	0
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	100	0	0	60	40	0
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	67	33	0	100	0	0
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	83	17	0	100	0	0
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	83	17	0	100	0	0

5.5.4 Ruimte voor verschil

Over het algemeen is men – net als vorig jaar – van mening dat er voor studenten meer ruimte voor verschil is. In ieder geval zijn alle docenten van mening dat het aanwezige talent van de studenten beter wordt benut.

Tabel 5.25 Ruimte voor verschil voor studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	100	0	0	0	100	0	0	0
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	67	33	0	0	71	29	0	0
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	83	17	0	0	86	14	0	0

De verandering in ruimte voor verschil wordt door deze docenten net als vorig jaar "in grote mate" toegeschreven aan het experiment.

Tabel 5.26 Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in ruimte voor verschil in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	100	0	0	71	29	0
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	100	0	0	100	0	0
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	100	0	0	100	0	0

5.5.5 *Kwaliteit docenten*

De meeste docenten vinden dat de studenten meer waardering hebben voor docenten, minder afstand ervaren ten opzichte van de docenten en dat docenten meer fungeren als intellectuele gids. Twee van de zeven docenten vinden niet dat er meer sprake is van een meester-gezel-relatie. Vorig jaar was steeds minstens de helft van de docenten het eens met de stellingen over de kwaliteit van de docenten.

Tabel 5.27 Kwaliteit docenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	83	0	17	0	57	43	0	0
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	67	17	17	0	57	43	0	0
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	67	33	0	0	71	14	0	14
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	50	33	0	17	43	14	29	14

De verandering die in de kwaliteit van docenten wordt waargenomen, wordt – net als vorig jaar – in behoorlijke mate aan de experimenten toegeschreven.

Tabel 5.28 Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in kwaliteit docenten in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	80	0	20	100	0	0
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	75	25	0	75	25	0
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	75	25	0	60	40	0
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	67	33	0	67	33	0

5.5.6 *Academic of professional community*

In vergelijking met vorig jaar is men iets minder positief, maar nog altijd reageren de docenten overwegend positief op de meeste stellingen over academic of professional community. Zij zijn van mening dat studenten op verschillende manieren meer gestimuleerd worden en dat er meer sprake is van een studie- en een kennisgemeenschap. Veranderingen in inspiratie van studenten door de inhoud en vorm van de opleiding worden zelfs door al deze docenten waargenomen.

Tabel 5.29 Academic of professional community voor studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	100	0	0	0	86	14	0	0
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	100	0	0	0	100	0	0	0
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	100	0	0	0	86	14	0	0
De docenten stimuleren de studenten.	83	17	0	0	71	29	0	0
De studenten stimuleren elkaar meer.	83	0	0	17	71	29	0	0
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	83	17	0	0	57	43	0	0
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	50	50	0	0	57	29	14	0
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	67	17	17	0	71	29	0	0
De opleiding creëert meer een kennissamenleving.	83	17	0	0	71	29	0	0

De veranderingen die waargenomen worden op het gebied van academic of professional community worden – net als vorig jaar – grotendeels aan het experiment collegegeldverhoging toegeschreven.

Tabel 5.30 Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan academic of professional community in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	83	17	0	66	33	0
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	83	17	0	86	14	0
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	100	0	0	100	0	0
De docenten stimuleren de studenten.	80	0	20	80	20	0
De studenten stimuleren elkaar meer.	80	20	0	80	20	0
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	80	20	0	75	25	0
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	100	0	0	75	25	0
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	75	25	0	80	20	0
De opleiding creëert meer een kennissamenleving.	100	0	0	80	20	0

5.5.7 Vorming

Ook op het gebied van vorming zijn deze docenten het meestal erover eens dat er veranderingen bij studenten zijn waar te nemen. Dit is vergelijkbaar met vorig jaar.

Tabel 5.31 Vorming van studenten binnen opleidingen met collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	83	17	0	0	71	29	0	0
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	83	17	0	0	71	29	0	0
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	67	33	0	0	86	14	0	0
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	100	0	0	0	86	14	0	0
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ⁵ .	100	0	0	0	100	0	0	0

De veranderingen in vorming worden geheel aan het experiment toegeschreven.

⁵ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een universiteit.

Tabel 5.32 Mate waarin experiment collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in vorming van studenten in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	100	0	0	100	0	0
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	100	0	0	100	0	0
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	100	0	0	100	0	0
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	83	17	0	100	0	0
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ⁶ .	100	0	0	67	33	0

5.5.8 *Samenvatting collegegeldverhoging*

Er zijn net als vorig jaar zeven docenten die de enquête hebben ingevuld betrokken bij collegegeldverhoging. Dit kleine aantal maakt een voorzichtige interpretatie van de resultaten noodzakelijk. Zij zijn het ook dit jaar bijna altijd in meerderheid eens met de stellingen. Zij zijn het zelfs allemaal eens met de stellingen dat de opleiding beter aansluit bij de behoefte van de studenten, dat het aanwezige talent beter wordt benut, dat de studenten meer geïnspireerd raken door de inhoud en vorm van de opleiding en dat er bij de studenten (van de VU) meer beroep wordt gedaan op het aankweken van een academisch werk en denkniveau. Zij zijn het zelden oneens met een stelling. De docenten schrijven bovendien de veranderingen nagenoeg steeds toe aan collegegeldverhoging. Zij zijn kortom net als vorig jaar zeker positief te noemen over dit experiment.

⁶ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een universiteit.

5.6 Meerwaarde van experimenten selectie en collegegeldverhouding

Over de combinatie van de experimenten selectie en collegegeldverhoging hebben 21 docenten gerapporteerd. De antwoorden van deze docenten worden in de volgende paragrafen gepresenteerd.

5.6.1 Identificatiemogelijkheden voor studenten

Over veranderingen in identificatiemogelijkheden voor studenten die te maken hebben met selectie in combinatie met collegegeldverhoging is vaak een meerderheid het met de stellingen eens (60 tot 86 procent). Een opvallende uitzondering is de stelling dat studenten naast de opleiding meer bezig zijn met studiegerelateerde activiteiten: slechts 14 procent is het hier mee eens. Ook ontbreekt de meerderheid bij de stellingen dat studenten ambitieuzer zijn (38 procent) en de opleiding meer keuzemogelijkheden biedt (40 procent).

Deze resultaten zijn redelijk vergelijkbaar met vorig jaar. Vaak is het percentage docenten dat het met de stellingen eens is nu hoger, vooral bij de stellingen dat de opleiding beter aansluit bij de kwaliteiten van de studenten (van 54 naar 75 procent) en er meer interactie is tussen docenten en studenten (van 46 naar 70 procent).

Tabel 5.33 Identificatiemogelijkheden voor studenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	68	29	0	4	62	29	0	9
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	61	32	4	4	67	24	0	9
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	68	32	0	0	86	9	0	5
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	57	43	0	0	67	29	0	5
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	68	32	0	0	76	19	0	5
De studenten zijn ambitieuzer.	39	57	4	0	38	57	0	5
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	36	54	0	11	14	52	9	24
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	54	43	0	4	80	15	0	5
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	32	54	11	4	40	40	15	5
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	50	36	7	7	60	25	0	15
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	54	36	7	4	75	20	0	5
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	46	43	7	4	70	25	0	5

Wanneer er veranderingen in identificatiemogelijkheden voor studenten worden vastgesteld, worden deze door meer dan 88 procent van de docenten geheel of “een beetje” aan de combinatie selectie en collegegeldverhoging toegeschreven. Een uitzondering hierop is de stelling dat de opleiding meer keuzemogelijkheden biedt. Hieraan heeft selectie en collegegeldverhoging volgens een kwart van de docenten niet bijgedragen.

Vorig jaar werden alle veranderingen door minstens 93 procent van de docenten toegeschreven aan de combinatie selectie en collegegeldverhoging.

Tabel 5.34 Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in identificatiemogelijkheden in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	53	42	5	46	54	0
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	65	29	6	57	43	0
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	74	26	0	72	28	0
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	63	31	6	71	29	0
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	53	42	5	56	37	6
De studenten zijn ambitieuzer.	64	36	0	62	25	12
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	80	20	0	33	67	0
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	67	33	0	87	12	0
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	56	44	0	37	37	25
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	64	29	7	67	25	8
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	47	47	7	93	7	0
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	62	38	0	79	14	7

5.6.2 *Activerende onderwijsvormen*

Ook over de stellingen over activerende onderwijsvormen zijn deze docenten niet unaniem positief. Veruit de meeste docenten zijn van mening dat de studenten actiever bezig zijn met de lesstof en er een betere wisselwerking is tussen theorie en praktijk. Met de andere stellingen zijn bijna altijd de meeste docenten het eens. Echter slechts 30 procent vindt dat de onderwijsvaardigheden van docenten zijn verbeterd en er is ook geen meerderheid bij de stellingen dat de studenten sneller grip hebben op de lesstof en de onderwijsvormen meer anticiperend zijn.

De percentages docenten die het eens zijn met de stellingen, zijn vaak vrijwel gelijk aan of hoger dan vorig jaar. De grootste stijgingen zijn bij de stellingen dat de studenten betere groepsvaardigheden hebben (van 50 naar 80 procent) en dat er een betere wisselwerking is tussen theorie en praktijk (van 39 naar 85 procent). De grootste daling is bij de stelling dat de onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd (van 43 naar 30 procent).

Tabel 5.35 Activerende onderwijsvormen voor studenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	68	25	0	7	85	10	0	5
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	54	43	0	3	50	40	5	5
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	50	43	0	7	80	15	0	5
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	50	43	4	0	45	45	5	5
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	39	57	0	4	85	10	0	5
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	39	46	11	4	40	40	5	15
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	68	29	0	3	65	30	0	5
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	61	32	7	0	70	25	0	5
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	43	46	4	7	30	45	5	20
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	86	11	3	0	70	20	5	5

Als er veranderingen in activerende onderwijsvormen worden waargenomen, worden die bijna altijd door een meerderheid van de docenten “in grote mate” aan de combinatie selectie en collegegeldverhoging toegeschreven. De enige uitzondering hierop is de stelling dat onderwijsvaardigheden van docenten zijn verbeterd: hiervan vindt de helft van de docenten dat de combinatie selectie en collegegeldverhoging “een beetje” heeft bijgedragen.

Vorig jaar vond ook steeds een grote meerderheid (minstens 91 procent) dat de experimenten “een beetje” of “in grote mate” tot veranderingen in activerende onderwijsvormen hebben geleid, maar werd er minder vaak gekozen voor “in grote mate”.

Tabel 5.36 Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in activerende onderwijsvormen in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	53	47	0	71	23	6
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	53	47	0	90	10	0
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	57	43	0	69	31	0
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	36	64	0	56	44	0
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	73	18	9	59	35	6
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	46	55	0	62	37	0
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	63	37	0	70	30	0
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	100	0	0	93	7	0
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	50	50	0	33	50	17
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	75	25	0	79	14	7

5.6.3 *Accent op vorming*

In vergelijking met vorig jaar laten de docenten die te maken hebben met selectie in combinatie met collegegeldverhoging, eenzelfde patroon zien met betrekking tot veranderingen in accent op vorming van studenten. Minstens de helft van de docenten vindt dat studenten beter kunnen redeneren, hun mening kunnen verwoorden en beter betrokken worden bij onderzoek. Van de docenten vindt zelfs 80 procent dat studenten beter worden voorbereid op het functioneren in de samenleving. Het is ook opvallend dat 35 procent aangeeft dat zij niet kunnen zeggen of het programma verder gaat dan een Studium Generale.

In vergelijking met vorig jaar is er een soortgelijk patroon van antwoorden. De meest opvallend verandering is dat dit jaar veel meer docenten vinden dat de studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving (van 57 naar 80 procent).

Tabel 5.37 Accent op vorming binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten kunnen beter redeneren.	57	36	4	4	50	40	5	5
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	50	46	0	4	60	35	0	5
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	46	50	0	4	35	55	5	5
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	57	39	4	0	80	15	0	5
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	43	50	7	0	45	50	0	5
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	61	32	4	4	65	20	5	10
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	54	25	0	21	35	30	0	35

De docenten die een verandering in het accent op vorming waarnemen, zijn vrijwel allemaal van mening dat dit "in grote mate" of tenminste "een beetje" door de combinatie van selectie en collegegeldverhoging komt. Opvallend is dat 29 procent van de

docenten vindt dat de experimenten niet hebben bijgedragen aan het verder gaan van de opleiding dan een Studium Generale.

Dit is het enige opvallende verschil met vorig jaar.

Tabel 5.38 Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in accent op vorming in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten kunnen beter redeneren.	44	56	0	60	30	10
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	57	43	0	67	33	0
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	54	46	0	86	14	0
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	63	37	0	56	37	6
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	42	58	0	44	56	0
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	71	24	6	61	31	8
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	53	40	7	43	29	29

5.6.4 Ruimte voor verschil

Een meerderheid van de docenten is van mening dat het aanwezige talent van studenten beter wordt benut (75 procent) en dat de opleiding beter is afgestemd op de individuele student (70 procent). De helft van de docenten vindt dat de opleiding meer beroep doet op de individuele talenten van studenten.

In vergelijking met vorig jaar schrijven veel meer docenten een verandering in de afstemming van de opleiding op de individuele student toe aan de combinatie van selectie en collegegeldverhoging.

Tabel 5.39 Ruimte voor verschil voor studenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	71	29	0	0	75	20	0	5
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	46	50	4	0	70	25	0	5
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	54	43	4	0	50	45	0	5

Als er een verandering in de ruimte voor verschil voor individuele studenten wordt waargenomen, is het merendeel van deze docenten van mening dat dit "in grote mate" door het experiment komt. Dat geldt vooral voor de stelling dat de opleiding meer beroep doet op de individuele talenten van de studenten.

Vorig jaar vond geen enkele docent dat de combinatie van selectie en collegegeldverhoging niet bijdroeg aan een verandering, nu vond 13 procent dat het aanwezig talent niet beter wordt benut door de experimenten.

Tabel 5.40 Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in ruimte voor verschil in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	65	35	0	67	20	13
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	85	15	0	64	36	0
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	80	20	0	90	10	0

5.6.5 *Kwaliteit docenten*

Slechts een deel van deze docenten (30 tot 50 procent) vindt dat de kwaliteit van docenten is veranderd. De andere docenten hebben op deze stellingen neutraal gereageerd of geen antwoord kunnen geven.

Vorig jaar waren de docenten nog minder positief over een verandering in de kwaliteit van docenten dan dit jaar. Vooral met de stelling dat studenten meer waardering hebben voor docenten zijn dit jaar meer docenten het eens, hoewel dit nog steeds een minderheid is (30 procent).

Tabel 5.41 Kwaliteit docenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten hebben meer waarde- ring voor de docenten.	21	54	7	18	30	45	0	25
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	36	54	7	4	50	30	0	20
De docenten fungeren meer als intel- lectuele gids en rolmodel voor studen- ten.	32	57	11	0	45	40	0	15
Er is meer sprake van een soort mees- ter-gezel-relatie binnen het program- ma.	32	36	32	0	40	40	10	10

Als er een verandering in de kwaliteit van docenten wordt waargenomen, wordt deze – net als vorig jaar – geheel of gedeeltelijk toegeschreven aan het experiment.

Tabel 5.42 Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in kwaliteit docenten in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	33	67	0	67	33	0
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	50	50	0	60	40	0
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	56	44	0	44	56	0
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	56	44	0	50	50	0

5.6.6 *Academic of professional community*

Op twee uitzonderingen na zijn de docenten het eens met de stellingen over academic of professional community. Alleen de stellingen over de hechtheid van de studiegroepen (de studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar en de studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep) halen geen meerderheid (respectievelijk 35 en 40 procent).

Men lijkt wel iets positiever over de veranderingen in academic of professional community dan vorig jaar.

Tabel 5.43 Academic of professional community voor studenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	79	18	4	0	80	15	0	5
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	50	39	4	7	70	25	0	5
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	71	29	0	0	75	20	0	5
De docenten stimuleren de studenten.	86	11	4	0	65	30	0	5
De studenten stimuleren elkaar meer.	64	32	0	4	60	35	0	5
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	36	57	4	4	55	40	0	5
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	14	64	14	7	35	45	5	15
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	32	57	7	4	40	50	0	10
De opleiding creëert meer een kennissamenleving.	32	57	4	7	55	35	0	10

De docenten die een verandering op het gebied van academic of professional community vaststellen, zijn bijna allemaal van mening dat de combinatie van selectie en collegegeldverhoging hier "in grote mate" of "een beetje" aan heeft bijgedragen. Het percentage dat vindt dat de experimenten "in grote mate" hieraan heeft bijgedragen is bovendien steeds groter dan het percentage dat vindt dat dit slechts "een beetje" het geval is. Deze resultaten lijken sterk op de resultaten van vorig jaar.

Tabel 5.44 Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan academic of professional community in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	77	23	0	75	25	0
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	57	29	14	86	14	0
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	65	35	0	87	7	7
De docenten stimuleren de studenten.	67	33	0	85	15	0
De studenten stimuleren elkaar meer.	44	56	0	73	27	0
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	50	50	0	71	29	0
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	50	50	0	75	25	0
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	67	33	0	62	37	0
De opleiding creëert meer een kennisgemeenschap.	56	44	0	73	27	0

5.6.7 Vorming

Een meerderheid van de docenten vindt dat er meer aandacht wordt besteed aan inhoudelijke verbreding en verdieping. Dat studenten meer affiniteit ontwikkelen met andere disciplines en vaker de mogelijkheid krijgen om over de grenzen van hun dis-

cipline heen te kijken, vindt echter een minderheid van respectievelijk 25 en 40 procent.

Met de laatstgenoemde stelling was vorig jaar nog 61 procent van de docenten het eens. Verder lijken de resultaten erg op vorig jaar.

Tabel 5.45 Vorming van studenten binnen opleidingen met selectie en collegegeldverhoging in 2006 en 2007 (in %)

	2006				2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	61	36	4	0	40	40	5	15
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	32	57	7	4	25	65	0	10
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	54	39	4	4	60	30	0	10
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	61	32	4	4	65	30	0	5
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ⁷ .	-	-	-	-	-	-	-	-

Als er veranderingen in de vorming van studenten worden vastgesteld, worden zij meestal wel aan het experiment toegeschreven. Over het algemeen door een grotere percentage "in grote mate". Volgens 25 procent van de docenten heeft het experiment er niet aan bijgedragen dat studenten vaker de mogelijkheid krijgen om over de grenzen van hun discipline heen te kijken, terwijl vorig jaar geen enkele docent dat vond. Er zijn ook minder docenten die een verandering in het ontwikkelen van meer affiniteit met andere disciplines "in grote mate" toeschrijven aan selectie en collegegeldverhoging dan vorig jaar (nu 20 procent in plaats van 67 procent).

⁷ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een universiteit.

Tabel 5.46 Mate waarin experiment selectie en collegegeldverhoging heeft bijgedragen aan verandering in vorming van studenten in 2006 en 2007 (in %)

	2006			2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	47	53	0	50	25	25
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	67	33	0	20	60	20
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	73	20	7	75	17	8
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	77	18	6	77	15	8
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ⁸ .	-	-	-	-	-	-

5.6.8 *Samenvatting combinatie selectie en collegegeldverhoging*

De docenten van de opleidingen met een combinatie van selectie en collegegeldverhoging zijn over het algemeen positief over de experimenten. Vaak is een meerderheid het eens met de stellingen. Een ruime meerderheid van docenten die het eens zijn met de stellingen (meer dan 90 procent) wordt echter niet gehaald. Een opvallende minderheid is het eens met de stellingen dat de studenten naast de studie meer bezig zijn met studiegerelateerde activiteiten (14 procent) en meer affiniteit ontwikkelen met andere disciplines (25 procent).

Opvallend is dat zowel dit jaar als vorig jaar er geen meerderheid het eens is met de stellingen over de kwaliteit van de docenten. Wij vermoeden dat zij de kwaliteit van

⁸ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een universiteit.

de docenten ook al vóór de experimenten goed vonden. Als er een verandering wordt gemeld, schrijven de docenten dat “een beetje” of “in grote mate” toe aan de combinatie van selectie en collegegeldverhoging.

5.7 Meerwaarde van honoursprogramma's

Dit jaar is voor het eerst de docenten van de honoursprogramma's gevraagd de enquête over meerwaarde in te vullen. In deze paragraaf worden de resultaten van 41 docenten beschreven.

5.7.1 Identificatiemogelijkheden voor studenten

Een meerderheid van de docenten van honoursprogramma's vindt dat er meer identificatiemogelijkheden zijn. Zo vindt 90 procent dat de opleiding meer uitdaging biedt en vindt meer dan 70 procent dat de studenten gemotiveerder en enthousiaster zijn, meer belangstelling hebben voor hun studie en ambitieuzer zijn, dat de opleiding beter aansluit bij de kwaliteiten van de studenten en er meer interactie is tussen docenten en studenten. Ook bij de honoursprogramma's vinden de docenten het lastig vast te stellen of studenten meer met studiegerelateerde activiteiten bezig zijn.

Tabel 5.47 Identificatiemogelijkheden voor studenten binnen opleidingen met honoursprogramma in 2007 (in %)

	2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	61	19	2	17
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	56	22	2	19
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	76	12	2	10
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	76	12	0	12
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	73	10	5	12
De studenten zijn ambitieuzer.	71	17	2	10
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	44	24	12	19
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	90	2	0	7
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	47	32	10	10
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	62	27	0	10
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	82	10	0	7
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	76	12	2	10

Als er een verandering in identificatiemogelijkheden wordt aangegeven, dan heeft het experiment volgens de docenten hieraan altijd "in grote mate" bijgedragen.

Tabel 5.48 Mate waarin experiment honoursprogramma heeft bijgedragen aan verandering in identificatiemogelijkheden in 2007 (in %)

	2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	68	32	0
De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	83	17	0
De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	77	23	0
De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	81	19	0
De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	73	27	0
De studenten zijn ambitieuzer.	83	17	0
De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	72	28	0
De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	89	11	0
De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	84	16	0
De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	92	8	0
De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	88	12	0
Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	81	19	0

5.7.2 Activerende onderwijsvormen

Over veranderingen in activerende onderwijsvormen voor studenten zijn de docenten meer verdeeld. Zeer opvallend is dat een slechts een klein aantal docenten vindt dat de onderwijsvaardigheden zijn verbeterd (5 procent) en de docenten beter in staat zijn de studenten te begeleiden (12 procent). Wellicht vinden de docenten bij de honoursprogramma's dat deze vaardigheden al prima waren vóór de komst van Ruim Baan voor Talent. Wel vindt een meerderheid dat studenten actiever bezig zijn met

de lesstof, betere groepsvaardigheden hebben en intensiever worden ondersteund door docenten, en dat er een betere wisselwerking is tussen theorie en praktijk.

Tabel 5.49 Activerende onderwijsvormen voor studenten binnen opleidingen met honoursprogramma in 2007 (in %)

	2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	61	24	0	15
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	44	34	7	15
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	54	22	5	20
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	37	41	2	19
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroeps- praktijk.	60	15	17	7
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	47	30	0	22
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	75	15	0	10
De studenten worden intensiever ondersteund door de docen- ten.	58	27	0	15
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	5	56	12	27
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	12	51	17	19

Als er veranderingen zijn in activerende onderwijsvormen heeft het honoursprogramma volgens de meeste docenten hieraan “in grote mate” bijgedragen. De enige uitzondering hierop is dat de onderwijsvaardigheden zijn verbeterd: hieraan heeft het honoursprogramma “een beetje” bijgedragen.

Tabel 5.50 Mate waarin experiment honoursprogramma heeft bijgedragen aan verandering in activerende onderwijsvormen in 2007 (in %)

	2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	80	16	4
De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	67	33	0
De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	64	36	0
De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	73	13	13
Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	75	25	0
De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	79	21	0
De onderwijsvormen zijn meer activerend.	67	33	0
De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	75	25	0
De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	0	100	0
De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	80	20	0

5.7.3 *Accent op vorming*

Volgens een meerderheid van de docenten (54 tot 77 procent) zijn er veranderingen in het accent op vorming voor studenten binnen opleidingen met honoursprogramma's. Alleen met de stelling dat studenten beter worden voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving, is minder dan de helft van de docenten het eens (42 procent).

Tabel 5.51 Accent op vorming binnen opleidingen met honoursprogramma in 2007 (in %)

	2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten kunnen beter redeneren.	54	24	2	19
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	68	12	5	15
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	66	15	5	15
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	57	30	7	5
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	42	35	15	7
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	77	10	5	7
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	77	2	0	20

De veranderingen in accent op vorming zijn volgens de meeste docenten “een beetje” of “in grote mate” het gevolg van de honoursprogramma’s.

Tabel 5.52 Mate waarin experiment honoursprogramma heeft bijgedragen aan verandering in accent op vorming in 2007 (in %)

	2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten kunnen beter redeneren.	68	27	4
De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	61	36	4
De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	63	37	0
De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	43	47	9
De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	47	53	0
De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	90	10	0
Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	87	10	3

5.7.4 Ruimte voor verschil

De docenten vinden duidelijk dat er meer ruimte is voor verschil voor studenten binnen de opleidingen met honoursprogramma's. Zij vinden dat het talent beter wordt benut (82 procent), dat de opleiding beter is afgestemd op de individuele student (72 procent) en er meer beroep wordt gedaan op individuele talenten (87 procent).

Tabel 5.53 Ruimte voor verschil voor studenten binnen opleidingen met honoursprogramma in 2007 (in %)

	2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	82	7	2	7
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	72	17	2	7
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	87	2	2	7

Volgens de meeste docenten (83 tot 91 procent) heeft het honoursprogramma “in grote mate” bijgedragen aan de veranderingen in ruimte voor verschil.

Tabel 5.54 Mate waarin experiment honoursprogramma heeft bijgedragen aan verandering in ruimte voor verschil in 2007 (in %)

	2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	91	9	0
De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	86	14	0
De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	83	17	0

5.7.5 *Kwaliteit docenten*

Over veranderingen in kwaliteit van de docenten zijn de docenten meer verdeeld: een meerderheid vindt dat de studenten minder afstand ervaren tot de docenten (63 procent), dat docenten meer fungeren als intellectuele gids (63 procent) en dat er sprake is van meester-gezel-relaties (66 procent). Daarentegen vindt een minderheid (44 procent) dat studenten meer waardering hebben voor docenten.

Tabel 5.55 Kwaliteit docenten binnen opleidingen met honoursprogramma in 2007 (in %)

	2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet be- antwoorden
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	44	27	5	24
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	63	17	0	19
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	63	19	5	12
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	66	24	0	10

Als er veranderingen in de kwaliteit van docenten wordt aangemerkt, dan vindt een ruime meerderheid of alle docenten dat honoursprogramma's hieraan "een beetje" of "in grote mate" heeft bijgedragen.

Tabel 5.56 Mate waarin experiment honoursprogramma heeft bijgedragen aan verandering in kwaliteit docenten in 2007 (in %)

	2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	67	33	0
De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	77	23	0
De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	65	31	4
Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	44	52	4

5.7.6 *Academic of professional community*

Over het algemeen is een meerderheid van de docenten het eens met de stellingen over academic of professional community. Zo vindt 92 procent dat de studenten meer worden gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen en 87 procent dat de studenten meer worden gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen. Alleen de stellingen over de hechtheid van de studiegroepen (de studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar en de studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep) halen geen meerderheid.

Tabel 5.57 Academic of professional community voor studenten binnen opleidingen met honoursprogramma in 2007 (in %)

	2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	92	2	5	0
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	75	12	2	10
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	87	5	0	7
De docenten stimuleren de studenten.	76	12	0	12
De studenten stimuleren elkaar meer.	73	15	2	10
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	56	27	5	12
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	41	29	5	24
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	44	22	12	22
De opleiding creëert meer een kennissgemeenschap.	66	12	7	15

De veranderingen in academic of professional community zijn volgens de docenten “een beetje” of “in grote mate” toe te schrijven aan de honoursprogramma’s. Niemand vindt dat de honoursprogramma’s hieraan niet hebben bijgedragen.

Tabel 5.58 Mate waarin experiment honoursprogramma heeft bijgedragen aan academic of professional community in 2007 (in %)

	2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	86	13	0
De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	93	7	0
De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	94	6	0
De docenten stimuleren de studenten.	77	23	0
De studenten stimuleren elkaar meer.	70	30	0
De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	65	35	0
De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	65	35	0
De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	89	11	0
De opleiding creëert meer een kennisgemeenschap.	70	30	0

5.7.7 Vorming

De vorming voor studenten is volgens een – vaak ruime – meerderheid van de docenten veranderd. Zo vindt 87 procent dat er meer aandacht wordt besteed aan inhoudelijke verdieping, vindt 83 procent dat er meer beroep wordt gedaan op het aankweken van een academisch werk en denkniveau en vindt 80% dat studenten vaker de mogelijkheid krijgen om over de grenzen van hun discipline te kijken.

Tabel 5.59 Vorming van studenten binnen opleidingen met honoursprogramma in 2007 (in %)

	2007			
	Mee eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Mee oneens	Kan ik niet beantwoorden
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	80	12	2	5
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	60	20	10	10
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	77	15	2	5
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	87	5	2	5
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ⁹ .	83	12	0	4

De veranderingen in vorming van studenten zijn volgens de docenten “een beetje” of “in grote mate” toe te schrijven aan de honoursprogramma’s. Niemand vindt dat de honoursprogramma’s hieraan niet hebben bijgedragen.

⁹ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een Universiteit.

Tabel 5.60 Mate waarin experiment honoursprogramma heeft bijgedragen aan verandering in vorming van studenten in 2007 (in %)

	2007		
	Experiment in grote mate bijgedragen aan verandering	Experiment een beetje bijgedragen aan verandering	Experiment niet bijgedragen aan verandering
Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	81	18	0
Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	79	21	0
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	77	23	0
Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	86	14	0
Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werk- en denkniveau ¹⁰ .	90	9	0

5.7.8 Samenvatting honoursprogramma's

Omdat de honoursprogramma's pas dit studiejaar zijn gestart, is er geen vergelijking te maken met gegevens van vorig jaar. Over het algemeen is de helft of meer van de docenten het eens met de stellingen over meerwaarde van de honoursprogramma's. Als er veranderingen worden genoteerd, dan schrijven zij deze meestal toe aan de honoursprogramma's.

Bijna alle docenten (90 procent of meer) vindt dat de opleiding meer uitdaging biedt, beter aansluit bij de behoeften van de studenten, het aanwezige talent van studenten beter wordt benut en studenten actiever worden betrokken bij onderzoek, meer worden gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen, meer geïnspireerd raken door de inhoud en vorm van de opleiding en meer gestimuleerd worden het beste uit hun opleiding te halen. Slechts enkele docenten vinden echter dat de onderwijsvaardigheden van docenten zijn verbeterd en dat docenten beter in staat zijn studenten te begeleiden.

¹⁰ Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten verbonden aan een universiteit.

5.8 Samenvatting resultaten enquête

Net als vorig jaar is de enquête met stellingen over de meerwaarde uitgezet onder docenten van opleiding met selectie en/of collegegeldverhoging. Daarbij zijn dit jaar ook docenten van opleidingen met honoursprogramma's uitgenodigd. In totaal hebben 125 docenten de enquête ingevuld, waarvan 103 na correctie bruikbaar waren. Hiervan zijn zeven docenten afkomstig van opleidingen met collegegeldverhoging. Met deze kleine aantallen is voorzichtigheid bij het interpreteren van de resultaten geboden.

Over het algemeen valt op dat van alle docenten de docenten met experimenten met selectie het minst positief zijn over veranderingen in meerwaarde. Zij zijn het niet vaak in meerderheid eens met de stellingen. Over sommige stellingen is zelfs minder dan een kwart van de docenten met selectie het eens. Zij zien kortom de minste veranderingen in meerwaarde.

De docenten met collegegeldverhoging en honoursprogramma's zijn over het algemeen juist erg positief. Over sommige stellingen is zelfs meer dan 90 procent het eens: dat het aanwezige talent beter wordt benut, dat studenten geïnspireerd raken door de inhoud en vorm van de opleiding, dat ze gestimuleerd worden het beste uit de opleiding te halen en dat het experiment bijdraagt aan het aankweken van een academisch werk- en denk niveau. De docenten met een combinatie van selectie en collegegeld zijn positiever dan de docenten van selectie, maar niet zo positief als de docenten van collegegeldverhoging of honoursprogramma.

Als de docenten vinden dat er van een verandering sprake is, schrijven zij dit vrijwel altijd toe aan het experiment van Ruim Baan voor Talent. Ook hiervoor geldt dat de docenten met selectie dit minder vaak doen dan de andere docenten.

Tot slot is het opvallend dat er met betrekking tot de kwaliteit van de docenten in het algemeen geen meerderheid het eens is met de stellingen. Met de stelling dat de onderwijsvaardigheden van docenten zijn verbeterd, zijn zelfs minder dan een kwart van de docenten van selectie en een combinatie van selectie en collegegeldverhoging het eens. Een mogelijke oorzaak is dat de docenten vinden dat zij al goed onderwijs gaven vóór de experimenten van Ruim Baan voor Talent.

Bijlage 1. Enquête

Algemene vragen

1. Wat is uw geboortejaar? _____

2. Aan welke soort instelling – die deelneemt aan het experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent – heeft u onderwistaken?

HBO

Universiteit

3. Aan wat voor soort experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent neemt uw opleiding deel?

Selectie

Collegegeldverhoging

Combinatie selectie en collegegeldverhoging

Honoursprogramma

4. Wat is uw functie (meerdere antwoorden mogelijk)?

Hoogleraar

Universitair hoofddocent

(Universitair) docent

Onderzoeker

Docent

Lector

Anders, nl. _____

5. Hoeveel procent van uw aanstelling heeft u onderwijstaken? _____%

6. Bent u zelf verantwoordelijk voor begeleiding van studenten?

Ja

Nee

Eventueel toelichting: . _____

Vragen indien selectie en/of combinatie selectie en collegegeldverhoging

7. Bent u betrokken geweest bij de selectie?

Nee

Ja Indien ja: wat was uw rol?

Antwoord: . _____

8. Weet u op welke criteria de studenten zijn geselecteerd?

Nee

Ja Indien ja: wat waren de selectiecriteria?

Antwoord: . _____

Vragen over het experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent - deel 1 -

	Zeer succesvol	Grotendeels succesvol	Noch succesvol, noch onsuccesvol	Grotendeels onsuccesvol	Zeer onsuccesvol
Heeft u in het algemeen het idee dat het experiment voor Ruim Baan voor Talent succesvol is?	☐	☐	☐	☐	☐

1b. Indien u vindt dat het experiment voor Ruim Baan voor Talent “grotendeels of zeer succesvol” is, wat zijn volgens u de belangrijkste succesfactoren?

2a. Zijn er naast het experiment voor Ruim Baan voor Talent nog andere gebeurtenissen geweest die hebben bijgedragen aan een verandering in de studenten, opleiding of docenten? Denk daarbij bijvoorbeeld aan een veranderd curriculum.

Nee

Ja

2b. Indien ja, toelichting?

Vragen over het experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent - deel 2 -¹¹

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Identificatiemogelijkheden voor studenten		
1.	De studenten zijn meer betrokken bij de opleiding.	Houding student	1
2.	De studenten identificeren zich beter met de opleiding.	Houding student	2
3.	De studenten zijn gemotiveerder bezig met hun opleiding.	Houding student	3
4.	De studenten zijn enthousiaster over de opleiding.	Houding student	4
5.	De studenten hebben meer belangstelling voor hun studie.	Houding student	5
6.	De studenten zijn ambitieuzer.	Houding student	6
7.	De studenten zijn naast de opleiding meer bezig met studiegerelateerde activiteiten.	Houding student	7
8.	De opleiding biedt meer uitdaging voor de studenten.	Opleiding is motiverend	38
9.	De opleiding biedt meer keuzemogelijkheden voor studenten.	Opleiding is motiverend	39
10.	De opleiding sluit beter aan bij de behoeften van de studenten.	Opleiding is motiverend	40
11.	De opleiding sluit beter aan bij de kwaliteiten van de studenten.	Opleiding is motiverend	41
12.	Er is meer interactie tussen docenten en studenten.	Verhouding docenten studenten	19
	Activerende onderwijsvormen		
13.	De studenten zijn actiever bezig met de lesstof.	Competenties student	8
14.	De studenten kunnen beter zelfstandig werken.	Competenties student	9
15.	De studenten hebben betere groepsvaardigheden.	Competenties student	10
16.	De studenten hebben sneller grip op de lesstof.	Competenties student	11
17.	Er is een betere wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk.	Meer dan lesstof aanbieden	28

¹¹ Algemene vragen voor WO en HBO.

18.	De onderwijsvormen zijn meer anticiperend.	Opleiding is motive- rend	42
19.	De onderwijsvormen zijn meer activerend.	Opleiding is motive- rend	43
20.	De studenten worden intensiever ondersteund door de docenten.	Verhouding docenten studenten	20
21.	De onderwijsvaardigheden van de docenten zijn verbeterd.	Kwaliteit docenten	15
22.	De docenten zijn beter in staat studenten te begeleiden.	Kwaliteit docenten	16

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Accent op vorming		
23.	De studenten kunnen beter redeneren.	Competenties student	12
24.	De studenten kunnen beter hun mening verwoorden.	Competenties student	13
25.	De studenten kunnen beter communiceren in woord, geschrift en gedrag.	Competenties student	14
26.	De studenten worden voorbereid op het functioneren in de samenleving.	Meer dan lesstof aanbieden	30
27.	De studenten worden beter voorbereid op het meehelpen aan het ontwikkelen van de samenleving.	Meer dan lesstof aanbieden	31
28.	De studenten worden actiever betrokken bij onderzoek.	Meer dan lesstof aanbieden	32
29.	Het programma van de opleiding gaat verder dan een Studium Generale.	Meer dan lesstof aanbieden	33
	Ruimte voor verschil		
30.	Het aanwezige talent van de studenten wordt beter benut.	Afgestemd op talent	47
31.	De opleiding is beter afgestemd op de individuele student.	Afgestemd op talent	48
32.	De opleiding doet meer beroep op de individuele talenten van de studenten.	Afgestemd op talent	49
	Kwaliteit docenten (Honours)		
33.	De studenten hebben meer waardering voor de docenten.	Verhouding docenten studenten	21
34.	De studenten ervaren minder afstand ten opzichte van de docenten.	Verhouding docenten studenten	22
35.	De docenten fungeren meer als intellectuele gids en rolmodel voor studenten.	Kwaliteit docenten	17
36.	Er is meer sprake van een soort meester-gezel-relatie binnen het programma.	Kwaliteit docenten	18

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Academic of professional community (Honours)		
37.	De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen.	Afgestemd op talent	46
38.	De studenten raken meer geïnspireerd door de inhoud en vorm van de opleiding.	Opleiding is motive-rend	44
39.	De studenten worden meer gestimuleerd het beste uit hun opleiding te halen.	Opleiding is motive-rend	45
40.	De docenten stimuleren de studenten.	Verhouding docenten studenten	23
41.	De studenten stimuleren elkaar meer.	Studiegemeenschap	24
42.	De studenten en docenten vormen een hechtere studiegemeenschap.	Studiegemeenschap	25
43.	De studiegroepen blijven gedurende het opleidingsprogramma meer bij elkaar.	Studiegemeenschap	26
44.	De studenten uit hetzelfde studiejaar vormen een hechtere groep.	Studiegemeenschap	27
45.	De opleiding creëert meer een kennisgemeenschap.	Studiegemeenschap	28
	Vorming (Honours)		
46.	Studenten krijgen vaker de mogelijkheid om over de grenzen van hun discipline te kijken.	Meer dan lesstof aanbieden	34
47.	Studenten ontwikkelen meer affiniteit met andere disciplines.	Meer dan lesstof aanbieden	35
48.	Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verbreding.	Meer dan lesstof aanbieden	36
49.	Er wordt meer aandacht besteed aan inhoudelijke verdieping.	Meer dan lesstof aanbieden	37

Vragen over het experiment in het kader van Ruim Baan voor Talent - deel 3 -¹²

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Vorming (Honours, WO)		
50.	Er wordt bij de studenten meer beroep gedaan op het aankweken van een academisch werken denkniveau.	Meer dan lesstof aanbieden	50

Nr	Module volgens meerwaarde	Module in enquête	Nr in enquête
	Professional community (Honours, HBO)		
51.	De studenten worden meer geconfronteerd met de praktijk.	Opleiding is motiverend	51
52.	Er is sprake van een betere mix van studenten, docenten, lectoren en experts uit het werkveld.	Opleiding is motiverend	52
53.	De studenten worden opgeleid tot hoogwaardige beroepsbeoefenaars.	Opleiding is motiverend	53
	Vorming (Honours, HBO)		
54.	Studenten kunnen hun beroepskennis in een breder perspectief plaatsen.	Competenties student	54

De vragen 51 tot en met 54 zijn in de éénmeting niet gesteld, als gevolg van een programmeerfout en worden daarom in dit rapport niet besproken.

¹² Extra vragen voor WO of HBO.

Bijlage 2. Interviewprotocol

- **Introductie**
 1. Welke opleiding vertegenwoordigt u?
 2. Wat is uw functie of rol in de opleiding?
 3. Hoe zijn uw contacten met studenten en andere docenten?
 4. Wat is uw rol in experiment?

- **Cijfermatig**
 5. Hoeveel studenten melden zich aan?
 6. Hoeveel studenten doen mee in de selectieprocedure?
 7. Hoeveel studenten blijven na selectie over?
 8. Hoeveel blijven er na het eerste jaar en nu na bijna het twee jaar over?
 9. Is er een verschil in deze cijfers aantallen met de periode vóór experiment(en) Ruim Baan?

- **Experiment selectie**
 10. Waarom wilde u deelnemen aan een experiment met selectie?
 11. Wat is de wijze van selectie?
 12. Wat zijn de selectiecriteria van de studenten die zich hebben aangemeld?
 13. Zijn de selectiecriteria of de selectieprocedure nog gewijzigd? Zijn er kortom lessons learned, ook eventueel interessant voor de andere opleidingen?

- **Experiment collegegeldverhoging**
 14. Waarom wilde u deelnemen aan een experiment met collegegeldverhoging?
 15. Wat was de verhoging?
 16. Wat bood de opleiding aan als meerwaarde ten opzichte van de verhoging?
 17. Zijn er nog andere wijzigingen in de opleiding naast het experiment, bv curriculum?

- **De studenten**
 18. Wat is uw globale indruk van de voortgang van de deelnemende studenten?
 19. Hebben zij een andere houding ten opzichte van medestudenten? is er een andere groepsdynamiek?
 20. Hebben zij een andere werkhouding?
 21. Hoe staat het met hun motivatie, betrokkenheid,

- **De docenten**
 22. Wat is uw globale indruk van de docenten, zijn zij veranderd door het experiment?
 23. Wegen voor hen hun inspanningen op tegen de resultaten?
 24. Zijn zij volgens u tevreden over het experiment?

- De opleiding

25. Wat is uw globale indruk van de opleiding?

26. Is deze verbeterd t.o.v. de tijd voorafgaand aan het experiment?

- Algemeen

27. Heeft het experiment meerwaarde? Is het in het algemeen succesvol?

28. Heeft u nog een boodschap voor het ministerie die we kunnen meenemen in het rapport?